

Årsrapport for nasjonalt senter for flerkulturell opplæring (NAFO) 2015

1. Leders beretning

Helheltlig situasjon

NAFO har 16 ansatte fordelt på 14,6 årsverk. De ansattes kompetanse er høy og sammensatt, og omfatter migrasjonspedagogikk, spesialpedagogikk, psykologi, norsk som andrespråk, norsk og nordisk og flerkulturell pedagogikk. Erfaringsbakgrunnen dekker alle nivåer: barnehage, alle skolenivå, PPT og UH. NAFOs vertsskapsinstitusjon er HiOA. NAFO har romslige, lyse lokaler. Alle medarbeidere disponerer egne kontor og velutstyrte møterom gjør samlinger og møter i ulike nettverk mulig. NAFO disponerer også øvrige lokaler, så som konferanselokaler ved HiOA ved behov, og nyter godt av support og ekspertise fra HiOAs ulike avdelinger.

Samlede resultater

NAFOs resultater for 2015 er meget tilfredsstillende, og senteret kan vise til utvikling av ferdigstilte læringsressurser; undervisningsopplegg på 13 språk, filmer, digitale fortellinger, veiledninger og kartleggingsverktøy publisert på nettsidene <http://nafo.hioa.no/> og <http://www.morsmal.no/>. NAFO har gjennomført flere nasjonale konferanser og samlinger med svært godt oppmøte og gode tilbakemeldinger fra deltakerne. NAFO har aktivitet i alle landets fylker og drifter både nasjonale og regionale nettverk. Nettverkene bidrar til kompetansespredning og implementering av Lærplanverket og Rammeplan for barnehagen. UH-sektoren bistår NAFO i ledelse av noen prosjekter på skoler og i kompetanseheving av flerspråklige ansatte i barnehagen (HiOA). NAFO kan vise til en stor økning i besøk på sine nettsider.

Ressursbruk

NAFO har hatt en utnyttelsesgrad av årets tildeling på 106%. Dette har vært mulig fordi det har vært overført ubenyttede midler fra tidligere år. NAFO har ellers en effektiv ressursbruk og kjøper inn tjenester kun der senteret selv ikke har kompetanse (f.eks. på tekniske løsninger og flerspråklig kompetanse).

Måloppnåelse

NAFOs måloppnåelse innenfor de mange oppdragene senteret har hatt i 2015 er høy. Det har vært stor aktivitet i NAFOs nettverk i alle fylker hva gjelder utviklingsarbeid og kompetanseheving og implementering og bruk av Lærplanverket og Rammeplan for barnehagen. Stadig flere læringsressurser blir publisert, og nettsidene er under stadig utvikling. Statistikk viser at ressursene til NAFO brukes i økende grad i hele landet.

En overordnet framstilling

NAFO skal bistå Udir i nasjonale satsinger, så som Kompetanse for mangfold, og samarbeide med de andre nasjonale sentrene om felles oppdrag. NAFO samarbeider godt og konstruktivt med både Udir og sentre. Av senterpsifikke oppdrag som har hatt et stort omfang i 2015 kan nevnes a) utvikling av digitale læringsressurser rettet mot ungdomstrinn og videregående opplæring om de *nasjonale minoritetene*, b) videreutvikling av flerspråklige ressurser og av nettstedet *Tema Morsmål* (13 ulike spåk), c) utvikling av kartleggingsverktøy og kursing og implemetentering av disse, d) videre forberedelser og arbeid med prosjektet *Fleksibel opplæring* – digitale læringsressurser nettbasert opplæring, e) en stadig utvikling og forbedring av *NAFOs hjemmeside* og ressurser og artikler som publiseres fortløpende.

Forhold som har hatt betydning innvirkning på oppnådde resultater

Forhold som har hatt betydning for gode resultater er i stor grad den høye og brede kompetansen til NAFOs medarbeidere, samt deres evne til målrettet, løsningsorientert samarbeid. NAFO har også hatt et budsjett som har gjort det mulig å kjøpe inn tjenester der NAFO ikke har kompetansen. Eksempler på dette er flerspråklig kompetanse til språkredaksjoner, oversettelser og eventyrfortellere, IKT-kompetanse til tekniske løsninger, kompetanse om de nasjonale mioritetene og ulike kunstneriske ferdigheter for å utvikle ressurser preget av høy kvalitet.

NAFO, 16.02.2016

Sigrun Aamodt
Senterleder

2. Introduksjon til virksomheten

2.1 Omtale av virksomheten og samfunnsoppdrag

Nasjonalt senter for flerkulturell opplæring (NAFO) ble etablert 1. januar 2004 som en videreføring av SEFS – Senter for kompetanseutvikling i den flerkulturelle skolen - opprettet av Kunnskapsdepartementet i 2000. Opprettelsen av NAFO var ett av tiltakene i Strategiplanen *Likeverdig utdanning i praksis! Strategi for bedre læring og større deltakelse av språklige minoriteter i barnehage, skole og utdanning 2004 – 2009* (UFD 2003).

I faglige spørsmål forholder senteret seg til Utdanningsdirektoratet, som gir årlige oppdragsbrev, følger opp virksomheten og godkjenner årsplaner, budsjett og økonomi. I administrative spørsmål forholder senteret seg til Høgskolen i Oslo og Akershus som fastsetter den interne organiseringen innenfor rammene gitt av Utdanningsdirektoratet.

Virksomheten til Nasjonalt senter for flerkulturell opplæring har også i 2015 vært styrt av føringer nedfelt i to dokumenter:

A. Oppdragsbrevet fra Utdanningsdirektoratet 2015.

B. NAFOs strategidokument som angir senterets arbeidsmåte gjennom regionale nettverk (hjul) pålagt oss i mandat fra Utdannings- og forskningsdepartementet 2004.

Myndighet og ansvarsområde

Implementering og bruk av Læreplanverket, Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver og nasjonale satsinger, bl.a. innenfor kvalitetsutvikling, vurdering og kompetanseutvikling, skal være sentralt i arbeidet ved senteret. NAFO er ressurscenter for opplæringen av språklige minoriteter og for flerkulturell opplæring i barnehage og grunnopplæring. Virksomheten skal være landsdekkende, og den faglige virksomheten skal være kunnskaps- og forskningsbasert. NAFO skal drive målrettet formidling om resultater fra forskning og forsøks- og utviklingsarbeid på sitt ansvarsområde. Formidlingen skal i hovedsak være nettbasert og skal støtte skoler og skoleeiere med kunnskapsbasert materiale om god praksis. Gjennom NAFOs nettverk har senteret også samarbeid om kompetanseheving og utvikling av flerkulturell pedagogisk praksis med utvalgte barnehager og skoler (fokusvirksomheter) og skoleeiere. NAFO utvikler ressurser og sprer kompetanse også gjennom senterespesifikke oppdrag og prosjekter. Dette beskrives i kapittel 3.

Overordnede mål

NAFO skal bidra til at den nasjonale utdanningspolitikken blir iverksatt og gjennomført slik at barn, unge og voksne kan få en likeverdig og tilpasset opplæring av høy kvalitet i et inkluderende fellesskap. NAFO skal bidra til at flerkulturelle perspektiver blir ivaretatt i barnehagen og grunnopplæringen. Senteret skal gjennom sin virksomhet som nasjonalt ressurscenter bidra til

økt kvalitet i opplæringstilbudet til minoritetsspråklige og i arbeidet med å utvikle inkluderende, flerkulturelle læringsfelleskap i barnehagen og grunnopplæringen.

Samarbeid med andre

NAFO skal være en ressurs og samarbeidspart for de andre nasjonale sentrene, UH-sektoren (lærerutdanningene) og andre nasjonale aktører i arbeidet med å ivareta mangfold og flerkulturell opplæring. NAFO samarbeider med utvalgte barnehager, skoler på alle nivåer, barnehagemyndigheter og skoleleiere, lærerutdannere (UH) og fylkesmenn i alle landets fylker gjennom nasjonale og regionale nettverk (B). I 2013 tok NAFO initiativ til og inngikk et samarbeid med UH-sektoren om kompetanseheving av ansatte på skoler. 7 UH-institusjoner har deltatt og gjennomført prosjekter 7 fylker og 21 kommuner. Målgruppene har vært ungdomsskoler, voksenopplæringsinstitusjoner med grunnskoleopplæring og videregående opplæring. Fokus på innhold i skoleprosjektene har vært å utvikle og få til samarbeid om gode overganger mellom skoleslag, kompetanse om opplæring av nyankomne minoritetsspråklige elever, satsing på språk i fagene for å nevne noen. UH er prosjektledere i fylkene, og leder fagsamlinger i skolenettverkene, gir veiledning og bidrar til framdrift i de ulike skoleprosjektene. Prosjektene ble avviklet i 2 fylker i 2014 (Nord-Trøndelag og Østfold), 4 i 2015 (Buskerud, Hedmark, Oppland, Telemark) og avsluttes i 2016 i ett fylke (Møre og Romsdal). En målsetting har vært å involvere og heve kompetansen i UH-sektoren på området opplæring av minoritetsspråklig ungdom og ungdom med kort botid i Norge. Dette er også beskrevet under punkt 3.1.2.1. NAFO samarbeider gjennom hele året med vertskapsinstitusjonen HiOA om blant annet produksjon av lydfiler til nettressurser, og også om fagdager for personalet og studenter ved HiOA og personalet ved NAFO.

Samarbeid med de øvrige nasjonale sentrene skjer både rundt felles oppdrag og også generelt gjennom at senteret skal bidra til at flerkulturelle og flerspråklige prinsipper implementeres i de andre sentrenes læringsressurser og framstillinger. Hva dette samarbeidet har bestått av i 2015, beskrives nærmere i kapittel punkt 3.1.2.3.

NAFO har jevnlig møter med FUG/FUB, og har hatt 2 møter i 2015. I tillegg til gjensidig informasjon, søkes det å samarbeide om informasjonsmateriell til minoritetsspråklige foresatte på ulike språk, og på strategier for at FUB/FUG skal nå ut til minoritetsspråklige foresatte med sitt materiell.

NAFO har i 2015 deltatt i et samarbeid med Bufdir om en veileder «Samarbeid mellom skole og barnevern». NAFO inngår også i tverrdirektorale arbeidsgrupper om følgende oppgaver: *Vurdere tiltak for elever med språkvansker* (ledes av Helsedirektoratet), *Styrke samarbeidet på direktorats nivå for å løse utfordringer som går på tvers av sektorer knyttet til opplæring av asylsøkere i målgruppen for 0-24 samarbeidet* (ledes av Imdi).

NAFO samarbeider med Multiling (Universitetet i Oslo) og Det Flerspråklige Bibliotek (DFB, Deichmann) om et årlig arrangement på Litteraturhuset i Oslo i forbindelse med Den Internasjonale Morsmålsdagen (22.02.)

NAFO inngår også i samarbeid i nordiske nettverk (Nordisk nettverk og FLIN), samt i et europeisk nettverk (SIRIUS). Dette samarbeidet beskrives også under punkt 3.1.2.3.

2.2 Omtale av organisasjonen

Sigrun Aamodt ble 1. januar 2015 ansatt som ny leder av NAFO, da tidligere leder, An-Magritt Hauge, gikk av med pensjon. Aamodt har arbeidet i NAFO siden senterets oppstart i 2004. Senteret har en nestleder/stedfortreder for leder. Totalt hadde senteret 16 ansatte i 2015, fordelt på gjennomsnittlig 14,6 årsverk. Senteret er plassert ved vertskapsinstitusjonen Høgskolen i Oslo og Akershus. De ansatte er administrativt ansatte med tittel rådgiver eller seniorrådgiver, bortsett fra én i 10 % stilling som har tittel førsteamanuensis og én som er kontormedarbeider. De ansatte inngår i arbeidsgrupper etter nivå: Barnehage, grunnskole, opplæring av 16-24 åringer og PPT. De ulike gruppene koordinerer nasjonale nettverk innenfor nivåene. Her inngår også skoleeiernettverk på kommunalt og fylkeskommunalt nivå. Videre er de 19 fylkene fordelt på utvalgte ansatte, som er kontaktpersoner for fylkene og koordinerer nettverk og kompetanseheving i fylkene. Flere ansatte har prosjektlederansvar for senterspesifikke oppdrag, og de fleste inngår i ulike prosjektgrupper. Kontaktansvaret med de øvrige nasjonale sentrene, samt med nordiske og europeisk nettverk er også fordelt som spesielle ansvarsoppgaver.

2.3 Presentasjon av hovedtall

I 2015 har NAFO bidratt til, arrangert eller holdt innlegg på i alt 112 fagdager, nettverkssamlinger og ulike kurs og konferanser. Det er en oppgang på 12 fra 2014. Samlingene har hatt totalt 5850 deltakere; ansatte i barnehager, grunnskoler videregående skoler, voksenopplæringsinstitusjoner, ansatte i UH-sektoren, barnehagemyndighet og skoleeiere. 37% er arrangert i samarbeid med UH-sektoren, og f.eks. i UH-prosjektene som omtales under 3.1.2.1, har NAFO har hatt et overordnet planleggings- og koordineringsansvar mens UH-sektoren har levert det faglige innholdet.

Tabell 1: *Fagdager, kurs og annet som NAFO har bidratt til, arrangert eller holdt innlegg på med antall deltakere*

	2012	2013	2014	2015
Antall arrangementer i alt	88	76	100*	112*
Antall deltakere i alt	4.400	4.400	5.950*	5.850*

*Fra 2014 er nasjonale nettverkssamlinger og Tema Morsmålskonferansen tatt med. Fra 2015 er også hjulmøtene i fylkene tatt med.

Tabell 2: *Fagdager, kurs og annet etter nivå. I prosent*

	2012	2013	2014	2015
Barnehage	25	26	17	4
Grunnskole	53	41	35	17
Videregående skole	10	22	16	14
Voksenopplæring	4	5	5	8
PPT		3	12	20
Annet	(6)		13	27*
UH-sektoren	2	3	2	10
I alt	100	100	100**	100***

* Kategorien «Annet» inneholder bl. annet fylkesmannssamlinger og kurs i kommunal og fylkeskommunal regi rettet mot brede målgrupper innenfor barnehagesektoren og skoleverket, andre kommunale og fylkeskommunale ansatte og ulike organisasjoner – samt de årlige møtene i NAFOs fylkesnettverk.

** 24 prosent av disse ble arrangert i samarbeid med UH-sektoren.

*** 37 prosent av disse ble arrangert i samarbeid med UH-sektoren.

NAFO har hatt en målbevisst satsing på sine hjemmesider <http://nafo.hioa.no/> og <http://www.morsmal.no/no/>. Besøkstallene på sidene har økt kraftig. Tilbakemeldinger viser at brukertilfredsheten er god. Gjennomsnittlig antall månedlige besøk på Tema Morsmål-siden i 2015 er på 13 154. Dette er en økning på 18% fra 2014. NAFOs hjemmeside hadde månedlige besøkstall på 8 595. Dette er en økning på hele 51%. (Se vedlegg 1.)

I tabell 3 synliggjøres antall fokusvirksomheter NAFO samarbeider tett med i hele landet.

Disse fokusvirksomhetene har forpliktet seg til å etablere og drive lokale nettverk som skal ha fokus på kompetanseheving og spredning av flerkulturell praksis i barnehager og skoler. Gjennom denne strategien bistår de NAFO i kompetanseheving og implementering av flerkulturell pedagogisk praksis i hele landet. Det samlede antall fokusvirksomheter endrer seg noe fra år til år, hovedsakelig pga at lokale prosjekter starter og avslutter.

Tabell 3: *Fokusvirksomheter fordelt på nivå*

	2013	2014	2015
Barnehage	25	28	26
Grunnskole	39	47	45
Videregående skole	21	20	19
Voksenopplæring	21	21	19
I alt	106	116	109

I tabellene nedenfor beskrives hovedtall og nøkkeltall fra årsregnskapet

Utvalgte hovedtall, sammenligning over tid (hele tusen)					
NAFO totalt	Inngående balanse per 01.01.	Tildeling fra Udir	Forbruk	Utgående balanse per 31.12.	Merknad
2014	24 974	18 176	26 768	16 382	
2015	16 383	20 206	21 463	15 124	Av UB er 8,9 mill kr bundet til fleksibel opplæring.

Obligatoriske nøkkeltall fra årsregnskapet 2015 (tildeling og kostnader er i hele tusen)									
	antall årsverk (budsjett)	tildeling fra Udir	utnyttelsesgrad av årets tildeling	utnyttelsesgrad av midler til disposisjon (dvs sum I.B + årets midler)	driftskostnader	herav lønn	lønn andel av driftskostn.	lønnskostnader pr årsverk	Overheadkostn til HiOA
NAFO totalt	14,6	20 206	106 %	59 %	21 463	11 508	54 %	788	2 191

3. Årets aktiviteter og resultater

Kompetansespredning

NAFO har nettverk i alle landets fylker (NAFO-hjul), og gjennomfører hver vår samlinger i fylkene. I nettverkene inngår fylkesmenn, barnehagemyndighet, skoleeiere og høyskoler og universiteter og NAFOs fokusvirksomheter (barnehager og skoler NAFO har gjort skriftlige samarbeidsavtaler med). UH, NAFO og fokusvirksomhetene holder faglige innlegg som er relevante i forhold til virksomhetenes utviklingsarbeid og kompetansebehov på området flerkulturell pedagogikk, flerspråklig opplæring, kartlegging av språklige ferdigheter, språk i fagene og opplæring i henhold til §2.8 og §3.12 i opplæringsloven, m.m. Fokusvirksomhetene bidrar til videreformidling av kunnskap i lokale nettverk i sine fylker. NAFO har arrangert 16 regionale samlinger (hjulmøter) i 17 fylker i 2015 (Oslo og Akershus sammen, Finnmark og Vestfold har ikke hatt samling).

Kursene NAFO arrangerer eller bidrar til retter seg mot alle nivåer (barnehage, grunnopplæringen, voksenopplæring, PPT og UH-sektoren).

Høgskolen i Oslo og Akershus har på oppdrag fra NAFO gjennomført kurset *Barnehagenorsk*. Kurset retter seg mot flerspråklige barnehageansatte i Oslo og Akershus. NAFO har deltatt i planleggingsfasen, på oppstart- og avslutningssamling, i tillegg til deltagelse på en av samlingene for deltagerne. NAFO og Fylkesmannen i Oslo og Akershus har bidratt med de økonomiske midlene til gjennomføringen av kurset

NAFO startet i 2013 et samarbeid med UH i 7 fylker. UH har, på oppdrag og med økonomiske midler fra NAFO, ledet prosjektarbeid på flere skoler i fylkene og det har vært gjennomført fagdager og nettverkssamlinger for skolene som deltar i prosjektene. Prosjektene søker å heve kompetansen på skolene og øke kvaliteten i opplæringen av ungdom med kort botid i Norge, og resultere i tiltak som skal bedre gode overganger mellom ungdomsskole og videregående opplæring. I 2015 er prosjektene i Buskerud, Hedmark, Oppland og Telemark avsluttet, og det vil fortsette i Møre og Romsdal ut 2016. Prosjektlederene fra UH rapporterer til NAFO om positive resultater: økt kompetanse om opplæring av elever fra språklige minoriteter, endring av praksis og økt samarbeid mellom ulike nivåer, ny kunnskap om ulike læringsressurser og hvordan disse kan brukes og rutiner for mottak av elever og gode overganger.

NAFO har også i 2015 gjennomført flere kursrekker (å 4 dager) rettet mot PPT, som et ledd for å implementere bruk av flerspråklige kartleggingsverktøy som NAFO har utviklet. Deltakerne på kursene har vært ansatte i PPT, tospråklige lærere og spesialpedagoger. I 2015 har kursene vært gjennomført i Bergen (Hordaland), Fylkeskommunen i Sør-Trøndelag, Midtre Gauldal, Sandnes, Tromsø og Harstad: Totalt har 178 deltatt på kursrekkene i 2015.

NAFO har 2015 holdt fem kurs rettet mot tospråklige lærere. Følgende kommuner har deltatt: Asker, Bodø, Flora, Fredrikstad, Halden, Sarpsborg. Totalt 178 deltakere på kursene.

NAFO har arrangert 2 samlinger i nettverk for skoleeiere, der *holdninger, mottak av flyktninger, tospråklig fagopplæring og juridiske utfordringer knyttet til elever med kort botid* var noen av temaene. På møtene i nettverk for skoleeiere på fylkeskommunalt nivå (videregående opplæring) deltar representanter fra alle 19 fylker og på grunnskolenivå deltar 55 kommuner. Dette er en økning med 10 kommuner fra 2014, og NAFO arbeider for å øke deltakelsen fra flere skoleeiere i dette nettverket. NAFO har etablert et nettverk for barnehagemyndighet og har arrangert en samling der *arbeid med språklig og kulturelt mangfold i barnehagene* var tema. Det deltok 35 på samlingen.

NAFO arrangerer hver høst fagsamlinger for fokusvirksomhetene på alle nivå. (Fokustreff for barnehagene, fokusskoletreff for grunnskole, fokusskoletreff for videregående skoler og voksenopplæring (grunnskole)). Totalt har 230 deltatt på fokustreff.

Nyankomne elever og innføringstilbud har vært sentrale temaer i 2015 og NAFO har fått mange henvendelser fra skoler, kommuner og fylkeskommuner om håndtering dette opplæringstilbudet. NAFO arrangerte høsten 2015 to fagdager om innføringstilbud (*Fagdag om innføringstilbud i grunnskolen* og *Fagdag om innføringstilbud for ungdom med kort botid*). Totalt deltok 345 på disse samlingene, som også ble strømmet, og dermed nådde ut til enda flere.

NAFO arrangerte en nasjonal barnehagekonferanse høsten 2015. *Vennskap, lek og språk, digitale ressurser og NAFOs nettsider* var noen av temaene. Konferansen hadde 185 deltakere og den ble også strømmet.

NAFO arrangerte for fjerde år på rad Tema morsmålskonferanse i november. Konferansen rettet seg mot tospråklig personale i barnehager og skoler. Konferansen gikk over to dager. Den første dagen felles for alle, den andre dagen delt i 11 språkvise konferanser fordelt på arabisk, dari, litauisk, kurdisk sorani, persisk, polsk, russisk, somali, thai og tigrinja. Det var 185 deltakere og konferansen ble strømmet.

Utvikling av pedagogiske støtteressurser

På NAFOs hjemmesider ligger det nå mer enn 100 veiledninger, andre støtteressurser og pedagogiske opplegg, samt 40 egenproduserte filmer. Oversikt over ressursene ble sendt Udir etter forespørsel 13.11.2015. I tillegg kommer ressursene på Tema morsmåls sider og ressursene publisert om nasjonale minoriteter på minstemme.no.

Barnehage

Støtteressurser

NAFO har god erfaring med at filmer som viser god pedagogisk praksis og ulike måter man kan arbeide på i flerspråklige barnegrupper, er god støtte for ansatte i barnehager. I samarbeid med Snøball Film og Prestenga barnehage (NAFOs fokusbarnehage i Østfold), produserte NAFO tre filmer. Filmene ble ferdigstilt våren 2015. Filmene skal bidra til å styrke barnehagelærernes kompetanse i å tilrettelegge for arbeid med flerspråklighet og flerkulturalitet, både i møte med 1-3 åringene i barnehagen og med tanke på å fremme de eldste flerspråklige barnas norskspråklige kompetanse. Filmene vil inngå som "interessevekkere" i den digitale kompetansekursrekken *Veier til språk* som er under utvikling (omtales nærmere under punkt 3.1.1.1 og 3.1.1.2).

NAFO har produsert lydfiler av informasjonsheftet *Barn i flerspråklige familier* på følgende språk: Arabisk, dari, kurdisk sorani, somali og *Publisering av film med flerspråklige fortellinger, sanger, rim og regler*.

NAFO har i samarbeid med Snøball ferdigstilt fem filmer fra en flerspråklig fortellerstund med flerspråklige fortellinger, sanger, rim og regler. Filmene er publisert på Tema Morsmål. Det har også blitt produsert lydfiler med fortellinger på arabisk, persisk, somali, tigrinja, tamil og norsk. Lydfilene med tekstark til fortellingene er publisert på Tema Morsmål.

NAFO har fortsatt arbeidet med å lage flerspråklige fortellinger og eventyr, som kan benyttes som aktivitet i flerspråklige barnegrupper. Fortellingene finnes både som animasjonsfilmer, digitale billedbøker og lydfiler. Eventyrene fortelles parallelt på to språk; f.eks. norsk og tigrinja. Målsettingen med dette er at barn med ulike morsmål kan sitte sammen og få fortalt det samme eventyret. Dette fremmer kunnskapen og bevisstheten om den flerspråklige kompetansen i barnehagen, gir alle mulighet til aktiv deltakelse og språklig utvikling, bidrar til å heve statusen til ulike språk, skape nysgjerrighet og interesse for flerspråklighet, samt at det bidrar til å øke norskferdighetene.

Kompetanseheving

En videreføring av kompetanseheving for barnehageansatte er kompetansetiltaket *Barnehagenorsk*. HiOA har ledet dette kurset. NAFO har overført midler til HiOA som dekker kostnader til forelesere og veiledere ved HiOA. HiOA hadde oppstart med 21 deltagere til kompetansetiltaket Barnehagenorsk i august 2014. Det er et arbeidsbasert språkkurs for flerspråklige ansatte i barnehager. Deltagernes arbeidsplass er en viktig språklæringsarena. Tiltaket støttes økonomisk også av Fylkesmannen i Oslo og Akershus. Kurset ble avsluttet våren 2015.

NAFO har i 2015 arbeidet med å utvikle et digitalt kompetansehevingsprogram som kan benyttes av barnehager og skoler. Arbeidet vil ferdigstilles i 2016, og deler vil også inngå i Lesesenterets satsing *Språkløyper*.

Effekter og måloppnåelse barnehagefeltet

Støtteressurser

NAFOs filmkanal på Youtube har hatt 81 817 avspillinger av filmer siden oppstarten 10.10.2013 (både barnehagefilmer og filmer fra grunnopplæringen). Det gis svært positive tilbakemeldinger på eksisterende filmer og at disse er nyttige pedagogiske hjelpemidler. Informasjonsheftet *Barn i flerspråklige familier*, er en godt besøkt ressurs på nettsiden Tema Morsmål (se ellers besøksstatistikk på NAFOs hjemmesider i vedlegg 1).

Flerspråklige fortellinger

De flerspråklige fortellingene er ressurser som har høye besøkstall på nettsiden Tema Morsmål, og NAFO får mange positive tilbakemeldinger fra barnehager og skoler på disse ressursene. Den mest populære av filmene, *Heksen Dhegdheer*, er sett 12 121 ganger, bare på somali-norsk, på NAFOs filmkanal. Midler til de ulike fortellingene, animasjoner og lydfiler er tatt både fra budsjett til *Tema Morsmål* og *Barnehageressurser*.

Kompetanseheving

Kompetansetiltaket *Barnehagenorsk* ble ledet av HiOA og avsluttet våren 2015. HiOA rapporterer at kurset har bidratt til utvikling av både muntlig og skriftlig norskspråklig kompetanse hos den enkelte deltager, særlig knyttet til barnehagefaglig tematikk. Erfaringer fra tiltakene deles på NAFOs ulike nettverkssamlinger. HiOA har gitt NAFO tilbakemeldinger på at også ansatte på høgskolen har hevet kompetansen på området opplæring av språklige minoriteter og flerkulturell opplæring gjennom samarbeidet med NAFO.

Utover dette har NAFO gjennomført flere fagsamlinger, kurs og konferanser for barnehageansatte der blant annet nettressursene er presentert og relevant forskning og barnehagefaglig pedagogikk er formidlet. (Se vedlegg 2 og del 2 og 3.3 i denne rapporten).

Grunnopplæringen

Ressurser og støttemateriell i grunnopplæringen

NAFO fornyer og oppdaterer jevnlig hjemmesidene med ressurser og støttemateriell. I 2015 har NAFO i samarbeid med Snøball Film ferdigstilt tre filmer som viser eksempler på hvordan lærere kan arbeide med særskilt norskopplæring etter ordinær læreplan i norsk. Filmene viser hvordan man kan jobbe med muntlig, lesing og skriving i norskfaget i ordinære klasser med en sammensatt elevgruppe som har mange morsmål. En film viser eksempler fra barnetrinnet, en fra ungdomstrinnet og en fra videregående opplæring.

NAFO har utviklet kartleggingsverktøy på flere språk - totalt nå på 15 språk. Det er to ulike verktøy; *Kartlegging av leseferdighet* og kognitive, leserelaterte prøver som brukes til utredning, kalt *FLORO*. Prøvene er lagt på nett med mulighet for tilgang etter forespørsel. I 2015 har 368 personer bedt om tilgang til prøvene.

I 2015 har NAFO arbeidet videre med å utvikle nettbasert materiell for hver av de nasjonale minoritetene. Det er laget undervisningsopplegg som kan brukes i skoler, tilpasset henholdsvis ungdomstrinn og videregående opplæring. Materialet publiseres våren 2016 på www.minstemme.no (se punkt

På nettsiden Tema Morsmål: <http://www.morsmal.no/no/> legges det stadig ut ressurser og støttemateriell. NAFO har inngått samarbeid med kommuner og skoler som har tospråklige lærere og betaler for frikjøp av disse til å fungere som redaktører på nettsiden. I 2015 er det inngått avtaler med en ny kommune (Asker på dari) og en redaktør (spansk) som starter arbeidet i 2016. Da vil det eksistere nettsider med ressurser på 15 språk. NAFO samarbeider tett med Skolverket i Sverige som har nettsiden Tema Modersmål med 33 ulike språk.

NAFO har utviklet og publisert en nettressurs *Flerspråklig verb* på 12 språk. Ressursen gir mulighet til å lære norsk ved å sammenligne hvordan ulike aktiviteter (verb i helsetninger) sies og skrives på norsk og morsmålet. Ressursen inneholder filmer, lydfiler og tekster av verb i presens og preteritum. Verbene er delt inn i tre kategorier: barnehage, skole, undervisning og kroppsøving.

I 2015 har det til sammen blitt produsert 802 artikler på Tema Morsmål-nettsidene. Det er utviklet og oversatt veiledninger til ressursene som publisert på alle språksidene. Det legges ut ett nytt undervisningsopplegg hver måned. De samme oppleggene oversettes til alle språk.

Kompetanseheving

I tabell framgår at NAFO bidratt til og holdt 100 kurs i alle landets fylker, rettet har vært rettet mot grunnskole, videregående opplæring, voksenopplæring (grunnskole for voksne) og PPT. I 2015 har opplæring av nyankomne elever, ungdom med kort botid, psykososiale problemer og traumer vært noen områder som har hatt fokus.

NAFO har tilbudt gratis kursing av tospråklige lærere om didaktisk arbeid og pedagogisk arbeid med minoritetsspråklige elever. Kursene har vært gjennomført i Asker, Bodø, Flora, Fredrikstad, Halden, Sarpsborg og har hatt tilsammen 178 deltakere.

NAFO har holdt kurs om bruk av kartleggingsprøvene (nevnt ovenfor) for PPT, spesialpedagoger og tospråklige lærere. Det har vært gjennomført kursrekker i Hordaland, Sør-Trøndelag, Midtre Gauldal, Sandnes, Tromsø og Harstad.

NAFO forvalter stipendordning til tospråklige lærere uten formell lærerutdanning. Stipendene gis for at tospråklige lærere skal gjennomføre utdanning som fører fram til godkjent allmennlærer- eller faglærerkompetanse. Skoleeier prioriterer og innstiller søkere og sender søknad til NAFO. Per 31. desember 2015 er det gitt tilsagn for 2015 på en samlet sum på kr 3 975 000 til 75 stipendmottakere hos 44 skoleeiere.

Måloppnåelse

Ressurser og støttemateriell

I 2015 ble blant annet ressursene *Flerspråklige verb* publisert på hjemmesidene. Disse ressursene er blant de mest besøkte på NAFOs hjemmesider. Videre viser mange henvendelser og tilbakemeldinger NAFO får om andrespråkinnlæring og språklæring i fag, at de ulike ressursene er med på å dekke et behov forhåpentligvis bidrar til kompetanseheving og bedre opplæring. De mange visningene av de ulike filmene viser at også de dekker behov hos mange.

NAFO får tilbakemeldinger om stort behov for kartleggingsverktøy på flere språk, og kursing i bruk av verktøyene. Forespørselen etter leseprøvene har økt etter at de ble lagt på nett. Det kommer forespørsler fra skoler og voksenopplæringsentre fra alle deler av landet. NAFO mener arbeidet med dette i 2015 har vært tilfredsstillende (se mer under 3.2.1.11).

Besøk på Tema Morsmåls 13 språksider har økt betraktelig i 2015, sammenlignet med tallene fra 2014 (se tabell vedlegg 1). NAFO vurderer samarbeidet med Skolverket og Tema Modersmål som svært verdifullt.

Kompetanseheving

Kompetansehevingsprosjektet som NAFO har drevet i samarbeid med UH-sektoren, har hatt flere positive effekter. En av dem er at det har videreutviklet samarbeidet med en rekke høgskoler. Det har også skapt nye bånd mellom høgskoler og skoler i fylkene som har vært med på opplegget. Skolene har gjennomført mange gode prosjekter, og tilfredsheten har vært stor.

NAFO merker en økt etterspørsel etter kartleggingsmaterieill på flere språk. NAFO vurderer at kunnskapen om kartlegging og bruk av verktøyene stadig utvides gjennom blant annet kursing. Dette bidrar også til et tettere samarbeid mellom tospråklige lærere, andre lærere og PPT, og en bevissthet om betydningen av å kartlegge på elevenes morsmål for å avdekke både ferdigheter og mulige spesialpedagogiske behov.

Det totale tallet for innrapporterte fullførte utdanninger i perioden 2004 –31.12.2015 er 412 (hvorav 11 sluttrapporter er kommet inn i løpet av 2015). Gjennom de 12 årene ordningen har eksistert, har et årsgjennomsnitt på 34.3 minoritetsspråklige lærere skaffet seg formalkompetanse for undervisningsstilling. NAFO vurderer dette som svært positivt.

3.1. Felles oppgaver i 2015

3.1.1 Rammeplan- og læreplanrelatert virksomhet

Oppgave
<i>3.1.1.1 Utvikling og publisering av pedagogisk støtte- og veiledningsmateriell og – tjenester til barnehager</i>
<i>3.1.1.2 Formidlingsaktiviteter mot målgruppene i barnehagesektoren</i>
<i>3.1.1.3 Bidra i Utdanningsdirektoratets arbeid med læreplanutvikling</i>
<i>3.1.1.4 Bidra i læreplanimplementering</i>

Oppgave 3.1.1.1:

Utvikling og publisering av pedagogisk støtte- og veiledningsmaterieil og – tjenester til barnehager

Beskrivelse av aktivitet

En nettbasert kompetanseutvikling: «Veier til språk».

NAFO utvikler en ressurs for nettbasert kompetanseutvikling, både for barnehage og skole. For barnehagenivået er fokuset på arbeid med barnehagens språkmiljø og barns språk i et flerspråklig perspektiv. Ressursen er basert på barnehagens rammeplan. Følgende temaer belyses: 1) Språk og flerspråklighet, 2) Lek, 3) Bøker og fortellinger, 4) Sanger, rim og regler. Under hvert tema finnes fagartikler, anbefalt litteratur, filmer, idéer til arbeid i praksis, refleksjonsoppgaver med mer.

Produksjon av film(er).

NAFO har i samarbeid med Snøball Film og en barnehage utviklet korte filmer for å inspirere barnehagelærerne til å tilrettelegge for arbeid med flerspråklighet og flerkulturalitet.

Produksjon av lydfiler til Informasjonsheftet barn i flerspråklige familier.

NAFO har produsert lydfiler av informasjonsheftet på følgende språk: Arabisk, dari, kurdisk sorani, somali og tigrinja. Disse språkene er valgt på bakgrunn av våre erfaringer med at det inne disse språkgruppene finnes foreldre som hverken kan lese norsk eller sitt morsmål.

Publisering av film med flerspråklige fortellinger, sanger, rim og regler.

NAFO har i samarbeid med Snøball ferdigstilt fem filmer fra en flerspråklig fortellerstund med flerspråklige fortellinger, sanger, rim og regler. Filmene er publisert på Tema Morsmål. Det har også blitt produsert lydfiler med fortellinger på arabisk, persisk, somali og tamil. Disse lydfilene er også produsert på norsk. Lydfilene med tekstark til fortellingene er publisert på Tema Morsmål.

Filmer med sanger, rim og regler på flere språk.

NAFO hadde planer om å lage filmer med barnehagebarn som synger sanger, rim og regler på ulike språk, i tillegg til det foregående tiltaket med film fra en flerspråklig fortellerstund. Som en del av dette tiltaket var også planen å produsere den digitale barneboken "Lille dråpe" til flere språk.

Senterets vurdering av måloppnåelse og effekter

NAFO har utviklet nye rammeplanrelaterte ressurser. Noen er ferdig produsert og publisert på NAFOs nettsider. Andre er under utvikling og vil bli publisert i 2016.

En nettbasert kompetanseutvikling: «Veier til språk»

Arbeidet med ressursen er godt i gang, men ikke avsluttet. Det ble et større og mer omfattende arbeid enn først antatt. Arbeidet måtte settes noe på vent på grunn av andre prioriterte oppgaver. Vi ønsker å videreføre arbeidet med "Veier til språk" i 2016. Vi vil også se dette arbeidet i sammenheng med vårt samarbeid med Lesesenteret om Språkløyper.

Produksjon av film(er)

Filmene var opprinnelig tenkt som selvstendige filmer. Vi vurderer de ferdige filmsnuttene som best egnet som visuelle introduksjoner til de ulike temaene på Veier til språk. De vil fungere som interessevekkere for temaene. Filmene vil derfor først bli publisert når de ulike temaene i Veier til språk ferdigstilles. NAFO ønsker å styrke dette tiltaket med å lage to filmer med fagpersoner som kan formidle nyere forskning om flerspråklighet i barnehagen. Filmer med tre fagpersoner vil produseres våren 2016.

Filmer med sanger, rim og regler på flere språk.

Tiltaket vurderes delvis utført under filmingen av fortellerstund med sanger, rim og regler, samt under publiserte artikler på Tema Morsmåls barnehagesider. NAFO ønsker å videreføre arbeidet med dette tiltaket i 2016.

Vesentlige avvik (også økonomiske)

NAFO har ubenyttede midler knyttet til dette oppdraget. Dette bl.a. på grunn av at tiltaket med å lage flere filmer med sanger, rim og regler på ulike språk ikke er slutført. NAFO vil oversette den digitale barneboken "Lille dråpe" til flere språk, i tillegg til å lage lydfiler og filmer av sanger, rim og regler på ulike språk.

Lenker til tilleggsdokumentasjon

Fortellinger, Sanger, rim og regler på ulike språk

<http://morsmal.no/om-barnehagen-norsk/sanger-og-fortellinger-pa-ulike-sprak>

<http://morsmal.no/pe/rim-og-regler/rim-og-regler-barnehage-persisk/6198-gullkyllingen-en-regle-pa-norsk-og-persisk>

Fortellinger på ulike språk

<http://morsmal.no/flerspraklige-fortellinger-norsk/bildeboker-og-filmer/6195-se-fortellere-fortelle-eventyr>

Lydfiler til Informasjonshefte barn i flerspråklige familier

<http://morsmal.no/veiledning-til-foreldre>

Lydfiler med fortellinger på norsk, arabisk, persisk, somali og tamil

<http://morsmal.no/flerspraklige-fortellinger-norsk/lydfiler>

Oppgave 3.1.1.2:

Formidlingsaktiviteter mot målgruppene i barnehagesektoren

Beskrivelse av aktivitet

Publisere artikler.

NAFO har publisert artikler som formidler erfaringsbasert kunnskap og eksempler fra god praksis på begge nettsidene.

Arrangere nasjonal barnehagekonferanse.

NAFO arrangerte en nasjonal barnehagekonferanse 6.11.15 med fokus på aktuelle ressurser på våre nettsider. Skrivesenteret deltok med et faglig foredrag. Antall deltagere: 200.

Senterets vurdering av måloppnåelse og effekter

Mange av deltagerne på konferansen var for første gang med på et arrangement i regi av NAFO. Konferansen har slik bidratt til å øke kjennskap til NAFO og til økt bruk av NAFOs nettressurser. Det ble gitt gode tilbakemeldinger på konferansens innhold fra deltagerne.

Ser vi på antall treff på NAFOs hjemmesider og på Tema Morsmål, har de økt fra 2014 til 2015. (Se tall om Tema Morsmål under 3.2.1.3 og ellers statistikk i vedlegg 1). NAFO ser også at facebook-kontoene til begge nettsidene bidrar til å gjøre NAFOs ressurser kjent.

Vesentlige avvik (også økonomiske)

NAFO valgte å arrangere den nasjonale barnehagekonferansen på Høgskolen i Oslo og Akershus. Dette gjorde at avviklingen av konferansen ble billigere enn antatt. Se omtale av årsregnskap for 2015, kapittel 6.

Lenker til tilleggsdokumentasjon

Innlegg på NAFOs nasjonale barnehagekonferanse: <http://nafo.hioa.no/nasjonal-barnehagekonferanse-6-november-2015/>

NAFOs hjemmeside - Barnehagen – Arbeidsmåter: <http://nafo.hioa.no/barnehage/laeringsressurser/>

Fagartikkel: "Når barn og foreldre opplever kriser og sorg i forbindelse med flukt og migrasjon"

<http://nafo.hioa.no/wp-content/uploads/2013/10/N%C3%A5r-barn-og-foreldre-opplever-kriser-og-sorg-i-forbindelse-med-flukt-og-migrasjon.pdf>

Artikkel om barnehagens arbeid med nyankomne: <http://nafo.hioa.no/nyankomne/nyankomne-0-6/>

Facebook – NAFO: <https://www.facebook.com/nafo14/>

Facebook – Tema Morsmål: <https://www.facebook.com/TemaMorsmal/?fref=ts>

Oppgave 3.1.1.3:

Bidra i Utdanningsdirektoratets arbeid med læreplanutvikling

Beskrivelse av aktivitet

Det er ikke igangsatt noe omfattende justeringsarbeid i 2014, Utdanningsdirektoratet har ikke gitt NAFO oppdrag på dette punktet. Arbeid med læreplanrelatert støtte- og veiledningsmateriell er beskrevet under 3.1.1.4.

Oppgave 3.1.1.4

Bidra til læreplanimplementering

Beskrivelse av aktivitet

a) *Utvikle nettressursen «Veier til språk»*

Den digitale ressursen skal inneholde støtte- og veiledningsmateriell knyttet til arbeid med de fem grunnleggende ferdighetene i hele grunnopplæringen, kartlegging og språkutviklende arbeidsmåter i alle fag. I tillegg skal ressursen inneholde støttemateriell som kan brukes i arbeid med holdninger.

Ressursen vil på sikt få en egen URL, men inntil det er klart hvordan undernettsiden skal designes, legges stoff inn på NAFOs hjemmeside. Der ligger nå bl. a. korte, informative tekster, fordypningsartikler, refleksjonsspørsmål, tips til aktiviteter, undervisningsopplegg og lenker til andre ressurser. Temaene som det er publisert stoff om, er språkutviklende arbeidsmåter, arbeid med ordforråd og muntlighet.

b) *Filmer om særskilt norskopplæring*

NAFO har i samarbeid med filmselskapet Snøball laget tre filmer om særskilt norskopplæring etter ordinær læreplan i norsk. Det er laget en film fra barnetrinnet, en fra ungdomstrinnet og en fra videregående opplæring. Filmene viser hvordan man kan jobbe med muntlig, lesing og skriving i norskfaget. Filmene ble våren 2015 lagt ut på senterets hjemmesider og NAFOs filmkanal.

c) *Tema morsmål*

På Tema morsmål legges det ukentlig ut gratis ressurser og støttemateriell, og antall språkkredaksjoner utvides. Tema morsmål omtales nærmere under kapittelet om senterespesifikke oppgaver.

d) *Utvikle nye ressurser for valgfag*

NAFO har utviklet nye ressurser innenfor valgfagene innsats for andre, reiseliv og levende kulturarv (totalt 9 nye opplegg). I tillegg er allerede eksisterende oppleggene vi har hatt ansvar for revidert, og nettsiden hvor valgfagene presenteres er fornyet.

e) *Ferdigstille interaktiv digital begrepsdatabase for yrkesfag*

NAFO har i samarbeid med en faggruppe med lærere og Gnist design i Tromsø utviklet en orddatabase for Vg1 bygg- og anleggsgfag og Vg1 helse og oppvekstfag. Faginnholdet og de tekniske løsningene er på plass og testet. Databasen blir pilotert på utvalgte skoler våren 2016.

Senterets vurdering av måloppnåelse og effekter:

NAFOs nettressurser blir stadig mer brukt, og nettressursene nevnt under a) er blant de mest besøkte på NAFOs hjemmesider. De mange henvendelsene senteret får, viser at ressursene er med på å dekke et behov og at de kan bidra til kvalitetsutvikling. De mange visningene av filmene viser at også de dekker behov hos mange. Se vedlegg 1 for brukerstatistikk.

Vesentlige avvik:

Under utviklingen av «Veier til språk» har det blitt prioritert å få lagt ut ressursene fortløpende på NAFOs hjemmesider. Arbeidet med å gi ressursen en egen URL og design av siden vil fortsette i 2016.

Testingen av de tekniske løsningene i databaseløsningen nevnt under punkt 4 over, viste at det var nødvendig å gjøre endringer bl. a. for å øke brukervennligheten. Den bredere piloteringen har derfor startet senere enn planlagt. Ellers er det ingen vesentlige avvik.

Lenker til tilleggsdokumentasjon:

Innhold fra «Veier til språk»: <http://nafo.hioa.no/grunnskole/undervisningsopplegg/sprakutviklende-arbeid-i-alle-fag-grunnskole/> , <http://nafo.hioa.no/videregaende/laeringsressurser/sprakutviklende-arbeid-i-alle-fag-ny/> , <http://nafo.hioa.no/grunnskole/undervisningsopplegg/sprakutviklende-arbeid-i-alle-fag-grunnskole/ordforrad-pa-et-andresprak-grunnskole/> , <http://nafo.hioa.no/videregaende/laeringsressurser/sprakutviklende-arbeid-i-alle-fag-ny/ordforrad-pa-et-andresprak/> , <http://nafo.hioa.no/grunnskole/undervisningsopplegg/sprakutviklende-arbeid-i-alle-fag-grunnskole/muntlighet-grunnskole/> , <http://nafo.hioa.no/videregaende/laeringsressurser/sprakutviklende-arbeid-i-alle-fag-ny/muntlighet/>

NAFOs filmkanal: <https://www.youtube.com/channel/UCeSK3OARMIZJDaSzs6kd9uA>

Valgfag: <http://nafo.hioa.no/grunnskole/undervisningsopplegg/valgfag/>

Digital begrepsdatabase: <http://beta.minwiki.no/>

3.1.2 Fagdidaktisk virksomhet og kompetanseutvikling

Oppgave
<i>3.1.2.1 Kvalitetsutviklingstiltak i samarbeid med barnehageeiere, skoleeiere og samarbeid med UH-sektoren/lærer-utdanningen</i>
<i>3.1.2.2 Nasjonal satsing – Ungdomstrinn i utvikling</i>
<i>3.1.2.3 Nasjonal satsing på fag- og yrkesopplæring – FYR-prosjektet</i>
<i>3.1.2.4 Strategi for bærekraftig utvikling</i>
<i>3.1.2.5 Nasjonal satsing – «Samarbeid om økt gjennomføring i videregående opplæring</i>

Oppgave 3.1.2.1:

Kvalitetsutviklingstiltak i samarbeid med barnehageeiere, skoleeiere og samarbeid med UH-sektoren/lærer-utdanningen

Barnehage

a) Tilby barnehageeiere støtte og veiledning i tilknytning til planlegging og gjennomføring av kvalitetsutviklingstiltak.

Beskrivelse av aktivitet

Nettverk for barnehagemyndighet

Den 20.09.15 arrangerte NAFO den første nettverkssamlingen i et nasjonalt nettverk for barnehagemyndighet.

Representanter for barnehagemyndighet som var invitert var: Deltagere fra NAFOs kompetanseutviklingsprosjekt for barnehagemyndighet 2012-14 og fra kommuner hvor NAFO har fokusbarnehager. Antall deltagere: 35.

Senterets vurdering av måloppnåelse og effekter

Nettverk for barnehagemyndighet

Deltagerne på nettverkssamlingen ga klare tilbakemeldinger på at det er stort behov for et slikt nettverk. De mente det vil bidra til å gi støtte og veiledning til kommunene i tilknytning til planlegging og gjennomføring av egne kvalitetsutviklingstiltak. NAFO vil arrangere årlige nettverkssamlinger. Invitasjon til nytt nettverk vil bli åpen for representanter for barnehagemyndighet på nasjonalt nivå.

Lenker til tilleggsdokumentasjon

Nettverkssamling for barnehagemyndighet: <http://nafo.hioa.no/nettverk-for-barnehagemyndighet/>

b) Ta initiativ til samarbeid med barnehageeier og barnehagelærerutdanningen og samarbeide om å utvikle planer og modeller for kvalitetsutviklingstiltak og implementering av kunnskap om god praksis. Samarbeide med andre sentre om dette.

Beskrivelse av aktivitet

Barnehagenorsk

Høgskolen i Oslo og Akershus har på oppdrag fra NAFO gjennomført kurset Barnehagenorsk. Kurset retter seg mot flerspråklige barnehageansatte i Oslo og Akershus. NAFO har deltatt i planleggingsfasen, på oppstart- og avslutningssamling, i tillegg til deltagelse på en av samlingene for deltagerne. NAFO og Fylkesmannen i Oslo og Akershus har bidratt med de økonomiske midlene til gjennomføringen av kurset.

Nettverkssamling for barnehagerepresentanter for fylkesmenn, universitet og høyskoler

NAFO arrangerte 20.04.15 en nettverkssamling for barnehagerepresentanter fra universiteter, høyskoler og fylkesmenn. Antall deltagere: 20.

Hjulmøter

NAFO har gjennomført hjulmøter i de ulike fylkene, der både fokusvirksomheter, barnehagemyndighet, skoleeiere, representanter fra fylkeskommunen, fylkesmann, universitet og høyskole deltar.

Senterets vurdering av måloppnåelse og effekter

Barnehagenorsk

Samarbeidet med HiOA om utprøving av Barnehagenorsk, en modell for kompetanseutvikling for flerspråklige ansatte i barnehagen har fungert meget godt. Deltagerne på kurset og deres ledere i barnehagen og bydelen/kommunen har gitt positive tilbakemeldinger på kurset. Kurset ble første gang gjennomført året i 2014. HiOA utarbeidet da en grundig evalueringsrapport. Årets utprøving bekrefter erfaringene og vurderingene fra det første årets arbeid. Dette basert på fortløpende evalueringer fra Høgskolen etter hver samling i kurset. Dette styrker troen på at Barnehagenorsk er en meget god modell for kompetanseutvikling for flerspråklige ansatte i barnehagen. Den involverer ikke bare den enkelte deltager, men også barnehagens ledelse og resten av personalet som deltagerne samarbeider med til daglig. Deltagerne styrker både sin norskspråklige- og barnehagefaglige kompetanse. HiOA viderefører kurset som et ordinært tilbud innen etter- og videreutdanning.

Nettverkssamling for barnehagerepresentanter for fylkesmenn, universitet og høyskoler

Dette nettverket ble etablert da NAFO ledet det nasjonale kompetanseutviklingsprosjektet om språklig og kulturelt mangfold i barnehagene (2005-10). Når NAFO gjennomfører nye barnehageprosjekter som involverer universitets- og høgskolesektoren, inviteres deltagerne med i nettverket. Fokus på samlingene er utveksling av både forsknings- og praksisbasert barnehagekunnskap. I 2015 var det spesielt godt oppmøte fra fylkesmannsrepresentantene. NAFO vurderer å utvide nettverket til også å inkludere grunnskolenivået. NAFO vil våren 2016, i samarbeid med det etablerte nettverket, invitere representanter fra grunnskolesektoren fra både fylkesmannen, universitet og høyskoler.

Hjulmøter

NAFO har gjennom arbeidet med nettverkssamlinger i fylkene, samarbeidet med ulike nivåer i utdanningssektoren i fylkene og styrket arbeidet med kompetanseutvikling, forskning og/eller evaluering av arbeid med flerkulturelle perspektiver i utdanningen.

Lenker til tilleggsdokumentasjon

Nettverkssamling for barnehagerepresentanter fra universiteter, høyskoler og fylkesmenn

<http://nafo.hioa.no/barnehage/nettverk/nettverk-for-uh-og-fm/>

Barnehagenorsk: https://blogg.hioa.no/barnehagenorsk/files/2014/08/Barnehagenorsk_Rapport_sisteversjon.pdf

<http://www.hioa.no/Studies/LUI/Evu/Barnehagenorsk>

<https://blogg.hioa.no/barnehagenorsk/>

Skole

a) NAFOs fylkesnettverk

Fylkesvise nettverk (NAFO-hjul) er etablert i alle landets fylker. I dette samarbeidsnettverket inngår Fylkesmannens opplæringsavdeling, skoleeiere på kommunalt og fylkeskommunalt nivå, lærerutdannere (UH-sektoren) og fokusbarnehager og –skoler på alle nivåer. Fokusvirksomhetene arbeider med å bedre praksis innenfor flerkulturell opplæring, og NAFO veileder og sørger i samarbeid med UH-sektoren for at de får nødvendig kompetanseheving. (Se også punkt c under).

Fylkesnettverkene møtes en gang per år. Innhold på møtene er kompetanseheving, erfaringsspredning, samarbeidsprosjekter og diskusjon om spredning av kompetanse i de respektive fylkene. I årets nettverksmøter var holdningsarbeid og inkludering hovedtemaer, og lokale representanter for UH-sektoren innledet om temaet. NAFO arrangerer også årlig nasjonale fagdager for fokusvirksomheter på alle nivå i opplæringen der UH-sektoren er sterkt involvert.

NAFO dokumenterer god praksis i fokusvirksomhetene gjennom blant annet filmer (se 3.1.1.4.) og artikler som presenteres på NAFOs hjemmesider og Tema Morsmål.

b) NAFOs skoleeiernettverk

NAFO har ett skoleeiernettverk for kommunale skoleeiere og ett for fylkeskommunale. Nettverkene har møte en til to ganger i året. På møtene brukes tid på å presentere gode eksempler fra praksisfeltet, det legges opp til gjennomgang av lokale utviklingstiltak, erfaringsutveksling og diskusjon, og UH-sektoren og andre forskningsmiljøer inviteres inn for å presentere nyere forskning. Våren 2015 var møtene i nettverkene lagt til Trondheim, og arbeidet som gjøres i Trondheim kommune og Sør-Trøndelag fylkeskommune sto i fokus. Blant temaene var mottak av nyankomne, samarbeid mellom kommune og fylkeskommune og innhold i og organisering av opplæringen. Høgskolen i Sør-Trøndelag var invitert til å snakke om holdningsskapende arbeid og skoleeier og skoleleders rolle i dette. I alt 77 representanter for mer enn 30 kommuner og 18 fylkeskommuner deltok.

Høsten 2015 var det nettverkssamling for kommunale skoleeiere på Høgskolen i Oslo. Der var flyktningssituasjonen, bosetting og opplæring i kommunene, særskilt språkopplæring og innføringstilbud hovedtemaene. Representanter for IMDi, Rambøll og PRIO innledet. 51 skoleeierrepresentanter fra 35 kommuner deltok.

c) Opplæring av ungdom med kort botid

I samarbeid med universitets- og høgskolesektoren har NAFO drevet prosjekter der opplæring av ungdom med kort botid er i fokus. Ved utgangen av 2015 er prosjekter i gang i Møre og Romsdal. Fire grunnskoler, fire videregående skoler og fire voksenopplæringsentre deltar i prosjektet, samt representanter for Kristiansund, Molde, Ulstein og Ålesund kommuner, Møre

og Romsdal fylkeskommune og fylkesmannen. Prosjektet skal vare i halvannet år, og det veksles mellom storsamlinger, nettverkssamlinger og veiledning ute på skolene.

Tilsvarende prosjekter i Buskerud, Oppland, Hedmark og Telemark ble avsluttet i 2015. I disse deltok til sammen 45 skoler og voksenopplæringsssentre, 15 kommuner samt representanter for fylkeskommunene og fylkesmennene. I 2014 avsluttet prosjekter i Østfold og Nord-Trøndelag. I alle prosjektene er det utviklet planer og modeller for kvalitetsutviklingstiltak og det er spredd kunnskap om god praksis både via nett og via storsamlinger i fylkene. Høgskolene i fylkene har hatt hovedansvaret for den daglige driften og oppfølging av deltakerne i prosjektene. NAFO har hatt et overordnet planleggings- og koordineringsansvar.

d) Bidrag på konferanser og seminarer i regi av UH-sektoren og andre nasjonale sentre

Medarbeidere i NAFO har bidratt med forelesninger bl. a. på konferansene «Oss og dem, før og nå», «Pedagogiske strategier for andrespråksutvikling» og «Barnevernets møte med minoritetsfamilien» som ble arrangert av Høgskolen i Oslo og Akershus, på seminardag om «Inkluderende flerkulturelt læringsmiljø» arrangert av Høgskolen i Nord-Trøndelag, på to PPU-samlinger arrangert av henholdsvis ILS på Universitetet i Oslo og av Høgskolen i Oslo og Akershus og på nasjonale FYR-samlinger arrangert av Lesesenteret og Skrivesenteret.

NAFO inviterer også hvert år ansatte fra ulike høgskoler og universitet til å innlede på nasjonale samlinger for våre nettverk.

e) Innlegg på samlinger kommunale og fylkeskommunale nettverk

NAFO-medarbeidere har holdt innlegg om temaer som andrespråksinnlæring, kartlegging, opplæring i grunnleggende norsk og den midlertidig fastsatte læreplanen i norsk for elever i videregående opplæring med kort botid i kommunale, regionale og fylkeskommunale nettverk i Akershus, Buskerud, Hedmark, Hordaland, Nordland, Nord-Trøndelag, Oslo, Sør-Trøndelag, Telemark, Vestfold og Østfold.

f) Arbeid med lokale læreplaner i Hordaland fylkeskommune

NAFO ble i 2014 bedt om å bistå Hordaland fylkeskommune med å utvikle læreplaner for innføringstilbudene i fylket. Disse er organisert som år 0, og fylket kan derfor utvikle lokale læreplaner. Fylkeskommunen selv sier dette om hvorfor de har utviklet planene:

Som eit ledd i det generelle arbeidet med kvalitetsvurdering og kvalitetsutvikling ønskjer fylkesdirektør for opplæring å leggje til rette for eit tydeleg rammeverk for innføringstilbodet som skal sikre god informasjon til elevar, foreldre og føresette om kva som er innhald og læringsmål for kursa. Det er også eit mål å sikre felles rammeverk for alle skular som har innføringsklassar.

Fylkesdirektør for opplæring nedsatte en faggruppe som utarbeidet forslag til lokal læreplan som skal gjelde for innføringsklasser i HFK. Læreplangruppa besto lærere og ansatte fra seksjon skole samt en representant fra NAFO. Et utkast til læreplaner forelå ved skolestart i 2014, og i skoleåret 2014/15 har planene blitt pilotert. Våren 2015 ga skolene som hadde brukt planen tilbakemeldinger, og faggruppa utarbeidet de endelige planene som ble tatt i bruk høsten 2015.

g) Ressursgruppe for minoritetsspråklige elever i Akershus fylkeskommune

NAFO møter fast i Akershus fylkeskommunes ressursgruppe for minoritetsspråklige elever. Ressursgruppa består av representanter for de videregående skolene i fylket og representanter for fylkesadministrasjonen, og den møtes to til tre ganger hvert halvår.

h) Samarbeidsprosjekt om opplæring av nyankomne ungdommer mellom Østfold fylkeskommune og Fredrikstad og Sarpsborg kommune

Fredrikstad kommune ved Fredrikstad internasjonale senter og Østfold fylkeskommune ved Glemmen videregående skole startet høsten 2013 et samarbeidsprosjekt knyttet til opplæringen av nyankomne elever med liten skolebakgrunn fra hjemlandet. NAFO fulgte samarbeidet fra starten, og på oppdrag fra Østfold fylkeskommune ble det laget en rapport som dokumenterte samarbeidet. Den skulle legges til grunn for videre utvikling.

Høsten 2015 ble prosjektet utvidet og Sarpsborg kommune ble med. Målet nå er å samarbeide om opplæring av unge nyankomne på tvers av forvaltningsområdene. NAFO sitter i referansegruppen for prosjektet sammen med skolefaglige ansatte i kommunene og fylkeskommunen og representanter for NAV og IMDi.

i) Samarbeidsprosjekt om opplæring av nyankomne ungdommer mellom Hordaland fylkeskommune og Bergen kommune

Samarbeidet startet opp rett før årsskiftet. NAFO sitter i referansegruppen for prosjektet.

Senterets vurdering av måloppnåelse og effekter

NAFO har tro på at det faglige utviklingsarbeidet som gjennomføres i samarbeid med nettverkene våre og gjennom øvrige prosjekter, har stor effekt. NAFO får tilbakemeldinger om økt kompetanse og forståelse, og en positiv endring av pedagogisk praksis fra våre samarbeidspartnere som et resultat av våre fagsamlinger og møter. Deltakelsen på møtene har økt jevnt de siste årene, og dette mener vi også er et tegn på at det oppleves som meningsfullt og nyttig å delta. Det drives mye utviklingsarbeid og kompetanseheving i de regionale nettverkene.

NAFOs nettverk for kommunale skoleeiere og fylkeskommunale skoleeiere har utviklet seg til faste, men uformelle faglige fora. Gjennom nettverkene kan informasjon spres raskt, og den når langt ut. Samtidig gir nettverkene NAFO viktig informasjon om sektoren og lokale variasjoner i opplæringstilbudet for flerspråklige elever. Deltakere i nettverkene uttrykker at et slikt nettverk gir både faglig påfyll og styrker dem i deres arbeid. De bidrar til at skoleeiere tar kontakt med hverandre og vet hvem de kan kontakte i ulike spørsmål innen det migrasjonspedagogiske feltet. Nettverkene bidrar til å sikre kvaliteten i opplæringstilbud for minoritetsspråklige elever. NAFO ønsker at flere kommuner blir representert i det kommunale skoleeiernettverket.

Kompetansehevingsprosjektet som NAFO har drevet i samarbeid med UH-sektoren, har hatt flere positive effekter. En av dem er at det har videreutviklet vårt samarbeidet med en rekke høgskoler. Det har også skapt nye bånd mellom høgskoler og skoler fylkene som har vært med på opplegget. Skolene har gjennomført mange gode prosjekter, og tilfredsheten har vært stor. Prosjektet forutsetter imidlertid at NAFO kan kompensere høgskolene for det de gjør, og i dette tilfellet har NAFO utbetalt 100 000 kroner til hver høgskole som har deltatt.

Gjennom aktiviteten i NAFOs regionale nettverk og i prosjekter der UH deltar, er praksisfeltet tungt representert. Denne samhandlingen med praksisfeltet bidrar til at kompetanseutviklingen UH-sektoren utfører, oppleves som relevant for lærere og ledere (og eiere og myndigheter) i skoler og barnehager. På den måten vil etterutdanning fra UH-sektoren bli mer etterspurt også innenfor det flerkulturelle feltet. NAFO har også gode erfaringer med å spisse prosjekter, som for eksempel barnehageprosjektene eller prosjektene som omfatter ungdom med kort botid i Norge, og invitere UH-sektoren til å gjennomføre kompetanseutviklingen. Da blir det satt fokus på de problemstillingene vi ser det er nødvendig å fokusere på, og UH-sektorens innsats blir styrt nettopp mot disse viktige sidene av praksisfeltet. NAFO har fått flere tilbakemeldinger fra ansatte i UH-sektoren på at de har hevet kompetansen på området opplæring av språklige minoriteter og flerkulturell opplæring gjennom samarbeidet med NAFO.

Ser man på tilbakemeldinger på etterutdanningssamlinger og nettverkssamlinger og antall læreplanrelaterte henvendelser til NAFO, er det tydelig at det fortsatt er et stort informasjonsbehov knyttet til læreplanene og til kartleggingsproblematikk generelt, og til ulike sider ved den midlertidig fastsatte læreplanen i norsk for elever med kort botid spesielt.

Kartleggingskursene har bidratt til økt kvalitet og bedre tilpassing av opplæringen for elever i ulike alder med mangelfulle norskkunnskaper, men det er åpenbart at det fortsatt er et stort behov for faglig oppdatering på dette feltet mange steder i landet. NAFO vil derfor fortsatt spre kunnskap om kartlegging både på ulike nettverkssamlinger og på nett.

Kursene om det midlertidig fastsatte læreplanen i norsk har bidratt til at skoler har fått større mulighet til å foreta et kvalifisert valg mellom å bruke den ordinære norskplanen og læreplanen for elever med kort botid. Det har nemlig vært, og er fortsatt, et problem at mange skoler har en avventende holdning til midlertidig fastsatte læreplanen. NAFO er informert om at mange skoler ikke velger å sette i gang et omfattende implementeringsarbeid så lenge planen ikke er endelig godkjent. Det at overgangsordningen, der elever med kort botid kan gå opp til eksamen i norsk som andrespråk selv om faget forsvant med innføringen av Kunnskapsløftet, fortsatt er gjeldende, har gitt skolene mulighet til å ha den avventende holdningen.

Gjennom deltakelse i kommunale og fylkeskommunale ressursgrupper og referansegrupper kan NAFO f.eks. formidle relevant fagkunnskap og erfaringer fra andre utviklingsprosjekter, og dermed bidra til kvalitetsutvikling.

Vesentlige avvik:

Ingen vesentlige avvik.

Lenker til tilleggsdokumentasjon:

NAFOs fylkesnettverk:

<http://nafo.hioa.no/om-nafo/nettverk-2/nafos-fylkesnettverk/> <http://nafo.hioa.no/grunnskole/nettverk/fokustreff/>
<http://nafo.hioa.no/videregaende/nettverk/fokustreff/>

NAFOs skoleeiernettverk: <http://nafo.hioa.no/grunnskole/nettverk/skoleeiernettverk/>
<http://nafo.hioa.no/videregaende/nettverk/skoleeiernettverk/>

Opplæring av unge med kort botid: <http://nafo.hioa.no/om-nafo/nafos-prosjekter/opplaering-av-ungdom-med-kort-botid/>

Arbeid med lokale læreplaner i Hordaland fylkeskommune:

<http://www.hordaland.no/PageFiles/62244/L%C3%A6replan%20for%20innf%C3%B8ringsklassene.pdf>
<http://www.hordaland.no/Aktuelt/Nyhende/Noregs-forste-lareplan-for-innforingsklassar/>

Oppgave 3.1.2.2:

Nasjonal satsing – Ungdomstrinn i utvikling

Beskrivelse av aktivitet

NAFO har samarbeidet med matematikksenteret om å skrive artikkelen «Regning for minoritetsspråklige elever». I tillegg har NAFO levert en innrammingstekst til heftet om argumenterende skriving og en tekst om skriveopplæring for flerkulturelle elever til Skrivesenteret.

Senterets vurdering av måloppnåelse og effekter:

Da tekstene ligger på andres sider, har NAFO ikke kunnskap om bruken av dem.

Lenker til tilleggsdokumentasjon:

<http://www.udir.no/Utvikling/Ungdomstrinnet/Regning/Prinsipper-for-god-regneopplaring/regning-for-minoritetsspraklige-elever/>

Oppgave 3.1.2.3:

Nasjonal satsing på fag- og yrkesopplæring – FYR-prosjektet

Beskrivelse av aktivitet

NAFO innledet om mangfoldsperspektiv i opplæringen på nasjonal FYR-samling på Gardermoen i april.

Senterets vurdering av måloppnåelse og effekter:

NAFO har mottatt positive tilbakemeldinger både fra Lesesenteret og Skrivesenteret.

Oppgave 3.1.2.4:

Strategi for bærekraftig utvikling

Beskrivelse av aktivitet:

NAFO har med støtte fra Naturfagssenteret integrert temaet bærekraftig utvikling i utviklingen av støtte- og veiledningsmateriell. NAFO er i gang med å produsere en nettressurs *Flerspråklig naturfag*. Ressursen er en interaktiv bok på nett med tema fra flere av naturfagets hovedområder. Gjennomgående tema i ressursen er «samspill i naturen» og hvordan ulike organismer, dyr og elementer i samspill utøver viktige og livsnødvendige prosesser i naturen. Ressursen viser elever at miljøvennlighet og ivaretagelse av naturen er med på å fremme en bærekraftig utvikling. Ressursen inneholder lyd og tekst på norsk, arabisk, somali og tigrinja. NAFO er initiativtaker til boken og ansvarlig redaktør. Naturfagssenteret har bidratt med kvalitetssikring av innholdet. Den interaktive boka skal bestå av 12 kapitler, hvorav ett kapittel er ferdig publisert i en demoversjon. Flerspråklig naturfag inngår i flere av NAFOs prosjekter og satsingsområder, både under prosjektet Tema Morsmål med utvikling av flerspråklige nettressurser og prosjektet fleksible opplæringsmodeller (se 6 Senterspesifikke oppgaver).

Senterets vurdering av måloppnåelse og effekt

NAFO har hatt jevnlige møter med Naturfagssenteret med kvalitetssikring av det faglige innholdet i Flerspråklig naturfag, samt andre flerspråklige ressurser i naturfag NAFO utarbeider i Tema Morsmål og Flexibel opplæring.

Lenker til tilleggsdokumentasjon

<http://hfw.no/projects/fsnaturfag/06/>

Oppgave 3.1.2.5:

Nasjonal satsing – Samarbeid om økt gjennomføring i videregående opplæring

Beskrivelse av aktivitet

NAFO har ikke mottatt et eget oppdrag på dette punktet, men vi viser til aktiviteten som er beskrevet under 3.1.1.4 og 3.1.2.1.

3.1.3 Dokumentasjon, analyse og forskning

Oppgave
<i>3.1.3.1 Systematisere og formidle kunnskap fra forsknings- og utviklingsarbeid</i> Sentrene formidler og tilrettelegger kunnskap for målgruppens behov Sentrene bidrar med kunnskapsbasert grunnlag for politikktutforming
<i>3.1.3.2 Kunnskapsoversikter</i> Kunnskapsbasert grunnlag for utvikling av praksis i barnehager og grunnsopplæringen Kunnskapsbasert grunnlag for politikktutforming

Oppgave 3.1.3.1:

Systematisere og formidle kunnskap fra forsknings- og utviklingsarbeid

Beskrivelse av aktivitet

Rådgiverne på NAFO har arbeidet for å holde seg fortløpende oppdatert på kunnskapsgrunnlaget på feltet. NAFO inviterer sentrale fagpersoner til internmøter, ulike fagseminarer og konferanser. Fagstoffet har blitt formidlet til sektorene gjennom NAFOs hjemmeside, Tema Morsmål, gjennom fagdager og ulike nettverksmøter samt ulike arrangementer i regi av fylkesmannsembetene, fylkeskommunale og kommunale skoleeiere og UH- sektoren.

På NAFOs hjemmesider og på Tema morsmål blir det løpende lagt ut informasjon om relevant faglitteratur, forskningsrapporter, evalueringer og annet. Besøkstallene på de nettsidene NAFO har ansvar for er sterkt stigende. Mer utdypende statistikk finnes i vedlegg 1 til årsrapporten.

All kompetanseutvikling NAFO gjennomfører på egne fagsamlinger og fagsamlinger arrangert av skoleeiere, på nettverksmøter og hos senterets fokusvirksomheter, er forskningsbasert. Forskere fra HiOA, UiO, HiHm, HiST, HiT, HiB, DMMH, HiBV, RBUP Øst og Sør, PRIO, Rambøll Management og Gøteborgs Universitet har hatt presentasjoner på konferanser, fagdager og nettverksmøter i NAFOs regi (Se nærmere beskrivelse i vedlegg 2).

Senterets vurdering av måloppnåelse og effekter

spredningsarbeidet som er gjort har økt kompetansen i sektorene og gjort barnehagemyndighet, skoleeiere og skoler bedre kvalifiserte til å drive erfaringsbasert og kunnskapsbasert utviklingsarbeid. De sterkt økende besøkstallene på NAFOs nettsider tyder både på at det er et behov for kunnskapen som spres og at mange finner den nyttig. For NAFO innebærer samarbeidet med UH-sektoren nasjonalt og internasjonalt at senterets kompetanse styrkes.

Vesentlige avvik

Det har ikke vært noen vesentlige avvik.

Lenker til tilleggsdokumentasjon

Presentasjoner fra noen samlinger og konferanser:

Nasjonal Tea Morsmål-konferanse:

<http://www.morsmal.no/6663-presentasjoner-og-innlegg-fra-arets-nasjonale-tema-morsmalskonferanse>

Konferanse om innføringstilbud for ungdom med kort botid: <http://nafo.hioa.no/gjennomforte-konferanser/fagdag-om-innforingstilbud-for-ungdom-med-kort-botid-oslo-13-11-15/>

Kommunalt skoleeiernettverk: <http://nafo.hioa.no/gjennomforte-konferanser/kommunalt-skoleeiernettverk-i-oslo-november-2015/>

Nasjonal barnehagekonferanse: <http://nafo.hioa.no/nasjonal-barnehagekonferanse-6-november-2015/>

Fagdag om innføringstilbud i grunnskolen: <http://nafo.hioa.no/gjennomforte-konferanser/fagdag-om-innforingstilbud-i-grunnskolen-3-11-2015/>

Opplæring av ungdom med kort botid i Telemark: <http://nafo.hioa.no/gjennomforte-konferanser/opplaering-av-ungdom-med-kort-botid-i-telemark-4-juni-2015/>

Skoleeiernettverk i Trondheim: <http://nafo.hioa.no/gjennomforte-konferanser/skoleeiernettverk-i-trondheim-mai-2015/>

Opplæring av ungdom med kort botid i Hedmark: <http://nafo.hioa.no/gjennomforte-konferanser/opplaering-av-ungdom-med-kort-botid-i-hedmark-2-februar-2015/>

Opplæring av ungdom med kort botid i Oppland: <http://nafo.hioa.no/gjennomforte-konferanser/opplaering-av-ungdom-med-kort-botid-i-oppland-14-1-2015/>

3.1.4 Kommunikasjon

Oppgave
<i>3.1.4.1 Samarbeidsordning for utvikling, publisering og formidling av nettbasert støtte- og veiledningsmateriell</i> Samarbeid mellom sentrene, herunder nettverkssamarbeidet, bidrar til styrking av sentrene som slagkraftige verktøy for utvikling av kvalitet i sektorene
<i>3.1.4.2 Behovs- og brukertilpasning av materiell utviklet av sentrene</i>
<i>3.1.4.3 Felles informasjons- og kommunikasjonstjenester</i>

Oppgave 3.1.4.1:

Samarbeidsordning for utvikling, publisering og formidling av nettbasert støtte- og veiledningsmateriell

Beskrivelse av aktivitet

NAFOs hjemmeside

- Redaksjonen for NAFOs hjemmeside har hatt månedlige redaksjonsmøter.
- NAFO har publisert artikler og nye ressurser jevnlig på de faste sidene. Mange av artiklene har gitt informasjon om ny forskning på det flerkulturelle og flerspråklige området. Antall artikler publisert på NAFOs hjemmeside i 2015 er 83 artikler.
- *NAFO har sendt ut seks nyhetsbrev i 2015.*
- Det har vært publisert nyheter på NAFOs facebookside jevnlig og minst en gang pr. uke.
- NAFO har samarbeidet med minstemme.no om publiseringer av ny nettressurs om nasjonale minoriteter.
- NAFOs nettredaksjon har deltatt i et felles redaktørmøte med de andre sentrene.
- NAFO har utviklet de faste sidene med fagartikler og gode praksiseksempler.

Vurdering av måloppnåelse og effekter

Arbeidet med NAFOs nettside har bidratt til å videreutvikle og forbedre kvaliteten på nettsiden. Dette har resultert i økt faglig kvalitet og flere antall lesere både på nettsiden, facebookside og nyhetsbrev. (Se vedlegg 1).

Beskrivelse av aktivitet

Følgende aktiviteter er gjennomført i arbeidet med Tema Morsmål i 2015:

- Nettredaksjonsmøter internt på Tema Morsmål annenhver uke.
- Nettredaksjonsmøter med Tema Morsmåls språkredaksjoner, enten pr telefon, mail eller via Adobe Connect.
- Workshop med språkredaksjonene: 28.-29.04 på Høgskolen i Oslo og Akershus.
- Samarbeidsmøte med Skolverket/nettsiden Tema Modersmål: 11.05.
- Workshop for redaksjoner og skoleledere/kommunerepresentanter: 16.-18.09 på Thorbjørnrud hotell.
- Samarbeidsmøte med Udir/Uni Research 17.06. vedr. Integrering av Lexin som en naturlig del av Tema Morsmåls språksider.
- Ukentlig publisering av artikler og innhold på Tema Morsmåls norske sider.
- To felles redaksjonsmøter mellom Tema Morsmål og NAFO.
- Ukentlig publisering av aktuelle stoff på Tema Morsmål facebookside.

Se mer utfyllende rapportering av Tema Morsmåls arbeid under punkt 3.2.1.3.

Senterets vurdering av måloppnåelse og effekter

NAFO har hatt en jevn økning av brukere på Tema Morsmål i 2015. Vi vurderer økningen å være i tråd med våre målsetninger for 2015. Nedenfor presenteres besøkstall på Tema Morsmål, med tilsvarende tall fra 2014 i parenteser. Tema Morsmål har i tidsrommet 1. januar til 31. desember 2015 hatt 157 845 (125 664) besøkende på nettsiden, med totalt 764 995 (558 816) sidevisninger. Dette gir et gjennomsnitt på ca. 13.154 (10.472) besøk per måned. Totalt har det vært 273 613 (232 529) økter med 2,80 (2,40) sider per økt og en gjennomsnittlig økt varighet på ca. 2:24 (2:25) minutter. Antall besøkende på Tema Morsmål har med andre ord økt betraktelig i 2015, sammenlignet med tallene fra 2014.

Besøk på Tema Morsmåls 13 språksider har også økt noe i 2015, sammenlignet med tallene fra 2014. Dette til tross for noe lavere besøkstall i tidsperioden des. 2014 – februar 2015 på grunn av tekniske problemer knyttet til oppgradering av nettsiden. Nedenfor presenteres besøkstall på Tema Morsmåls 13 språksider, med tilsvarende tall fra 2014 i parenteser. Polsk 13110 (12622), somali 8765 (7368), russisk 6488 (6522), tamil 6043 (5495), arabisk 11603 (9026), tyrkisk 2445 (2277), litauisk 5109 (5226), thai 3184 (3253) persisk 4 305 (4665), dari 4127 (4088), kurdisk sorani 2023 (3418), urdu 2354

(2067) og tigrinja 9003 (5281). Disse tallene, kombinert med tall som viser at det er langt færre brukere i helgene, tyder klart på at språksidene er godt brukt av tospråklige assistenter og tospråklige lærere i ukedagene.

Tema Morsmål besøkes hovedsakelig av brukere i Norge og Sverige, men vi har også en viss andel av brukere fra land der Tema Morsmål-språkene er representert, som Iran, Polen, Afghanistan, Russland, Thailand, Tyrkia, Afghanistan, Pakistan og India.

Tema Morsmål har i løpet av 2015 gått fra 717 liker-klikk på våre facebookside til 1214 liker-klikk på siden. Dette innebærer også at flere har blitt kjent med Tema Morsmål.

Det har totalt blitt publisert 802 artikler på Tema Morsmål i 2015. De fordeler seg slik på de ulike sidene: De norsk sidene (95), de arabisk sidene (68), dari-sidene (14), de kurdiske sidene (76), de litauiske sidene (56), de persiske sidene (74), de polske sidene (82), de russiske sidene (66), somali-sidene (41), tamil-sidene (72), thai-sidene (55), tigrinja-sidene (48), de tyrkiske sidene (33) og urdu-sidene (22). Det har generelt blitt publisert flere artikler på de språksidene hvor det finnes redaksjonsmedarbeidere for barnehagesidene.

Vesentlige avvik (også økonomiske)

Samarbeidet med Skolverket/Tema Modersmål ble i 2015 redusert til et møte hos Skolverket, ikke to som planlagt. På møtet med Skoleverket den 11. mai 2015 ble NAFO informert om at arbeidet med Tema Modersmål inntil videre ville stanse. Dette i påvente av en større evaluering av arbeidet med sidene, sett i sammenheng med Skolverkets arbeid med nyankomne. Denne beslutningen medførte også at den årlige samarbeidskonferansen mellom Tema Modersmål og Tema Morsmål i 2015 ble avlyst. Det ble i stedet arrangert en workshop for Tema Morsmåls redaksjoner og skoleledere/kommunerepresentanter.

På grunn av langtids sykefravær hos prosjektleder har NAFO ikke klart å etablere to nye språkredaksjoner på nettsiden Tema Morsmål, slik som planlagt. NAFO har følgelig heller ikke hatt økonomiske utgifter forbundet med det. Det er imidlertid blitt rekruttert redaksjonsmedarbeidere på spansk og pashto som vil begynne arbeidet i 2016. Med unntak av ovennevnte poster har vi ikke hatt andre vesentlige avvik i 2015.

Lenker til tilleggsdokumentasjon

<http://morsmal.no/>

<http://modersmal.skolverket.se/sites/svenska/>

Oppgave 3.1.4.2:

Behovs- og brukertilpasning av materiell utviklet av sentrene

Denne oppgaven er etter avtale med Udir lagt på is.

Oppgave 3.1.4.3:

Felles informasjons- og kommunikasjonstjenester

I dialog med Udir og nasjonale sentre er denne oppgaven utsatt.

3.1.5 Samarbeid og samordning

Oppgave
3.1.5.1 Videreutvikling og styrking av samarbeidet om oppgaver i oppdragsbrevet og samordning av formidlingstiltak
3.1.5.2 Andre samarbeids- og samordningstiltak som senteret ønsker å kommentere

Oppgave 3.1.5.1:

Videreutvikling og styrking av samarbeidet om oppgaver i oppdragsbrevet og samordning av formidlingstiltak

Aktivitet

NAFO samarbeider med de andre nasjonale sentrene om oppgaver i oppdragsbrevet:

Lesesenteret leder arbeidet med *ny nasjonal strategi for lesing og skriving 2015-2019* i barne-hage og skole.

NAFO har etter forespørsel fra Lesesenteret formidlet lenker fra NAFOs nettsider med flerspråklige ressurser for barnehage. NAFO har også formidlet sentrale faktorer knyttet til overgang mellom barnehage og skole for flerspråklige barn. Den 16.12.2015 deltok NAFO med 4 rådgivere på møte i regi av Lesesenteret sammen med andre nasjonale sentre. NAFO formidlet innholdet i NAFOs arbeid med nettressursen "Veier til språk" og hva senteret kan bidra med i arbeidet med Språkløyper. NAFO kan bistå Lesesenteret med å kommentere eksisterende tekster og skrive artikler som kan publiseres i ressursen.

Matematikksenteret

NAFO har hatt jevnlige møter med matematikksenteret for å gi innspill til hverandres hjemmesider, og hvordan ta i bruk elevenes ferdigheter i regning i alle fag og språkutviklende arbeidsmåter i matematikk. Matematikksenteret bistår NAFO med kvalitetssikring av ressurser i matematikk og regning som publiseres som flerspråklige ressurser.

Begge sentere har inkludert hverandres perspektiver på hjemmesidene:

Matematikksenteret: <http://www.matematikksenteret.no/content/4809/Minoritetsspr%C3%A5klege%20elevar>

NAFO: <http://nafo.hioa.no/grunnskole/undervisningsopplegg/sprakutviklende-arbeid-i-alle-fag-grunnskole/>

Fremmedspråksenteret

NAFO deltar i forberedelsesarbeidet for språkkonferansen «Språk så inn i Norden» i Stockholm 18. - 19. april 2016 sammen med Fremmedspråksenteret og Senter for samisk. NAFO bidrar med innlegg på konferansen. Det svenske Språklärarnas riksförbund er hovedarrangør. NAFO samarbeider også med Fremmedspråksenteret om utvikling av læringsressurser på arabisk og russisk.

Skrivesenteret

NAFO samarbeider med Skrivesenteret om utvikling av ressurser. NAFO har levert en tekst til Skrivesenterets hjemmesider som setter skriveopplæring for flerkulturelle elever i fokus, og en innrammingstekst til ressursen "Argumenterende skriving" der det flerkulturelle perspektivet løftes fram.

Skrivesenteret deltok med innlegg på NAFOs barnehagekonferanse 6.11.2015.

Kunst og kultursenteret

NAFO samarbeider med Kunst og kultursenteret om ulike tiltak i barnehagen som inkluderer kunst, kultur og mangfold. NAFO låner ut et kontor i sine lokaler til en medarbeider ved KK-senteret. Dette innebærer tett dialog og samarbeid om felles oppdragsbrev.

Naturfagsenteret

Naturfagsenteret og NAFO har jevnlige møter. Naturfagsenteret bistår NAFO med kvalitetssikring av en flerspråklig digital naturfagsressurs NAFO utvikler. Naturfagsenteret bidro med faglig innlegg på NAFOs Tema Morsmålkonferanse 26.11.:

Naturfag for å lære språk – språk for å lære naturfag.

IKT-senteret

NAFO samarbeider med IKT-senteret om løsninger i prosjektet *Fleksibel Opplæring*.

IKT-senteret har hatt møter med NAFO annenhver uke for å tilpasse plattformen brukt i DVM til minoritetsspråklige elever.

De nasjonale sentrene samarbeider også om felles stands og presentasjoner på ulike konferanser.

Vurdering av måloppnåelse og effekter

NAFO opplever at samarbeidet med de nasjonale sentrene har økt i 2015. Gjennom samarbeidet får NAFO faglig bistand og kvalitetssikring av faglige ressurser og NAFO bidrar til at sentrene får innspill til behov for endringer av faglig støttemateriell og ressurser, slik at det tilpasses flerspråklige barns/elevens behov. Medarbeiderne i NAFO øker også sin faglige bevissthet og kompetanse på de andres sentrenes fagområder gjennom dette samarbeidet. Nettredaktørene har stort utbytte av felles arbeidsmøter. De nasjonale sentrene samarbeider også godt gjennom et felles AU og samarbeid om oppdrag fra og i kommunikasjon og dialog med Udir.

Oppgave 3.1.5.2:

Andre samarbeids- og samordningstiltak som senteret ønsker å kommentere

a) Skolverket i Stockholm

NAFO har et pågående samarbeid om nettsidene Tema Morsmål og Tema Modersmål med Skolverket i Stockholm. (Se 3.2.1.3)

b) Nordisk nettverk

NAFO har siden 2002 (fra tiden som SEFS) hatt et jevnlig samarbeid med søsterorganisasjonene i Sverige og Danmark, Nationellt centrum för svenska som andraspråk (NC) og Professionshøjskolen UCC. Samarbeidet består i utveksling av faglige erfaringer og forskning i Norden samt bistå på hverandres konferanser og også utvikle og gjennomføre konferanser og kurs i fellesskap. I 2015 var NAFO vertsskap for samling i nettverket (18.-19.mai).

c) Nettverket FLIN

I 2013 mottok NAFO og 13 samarbeidende organisasjoner NordPlus Horizontal-midler (fra SiU) til å etablere et nettverk og samarbeide om planlegging og gjennomføring av en konferanse: *IKT og Flerspråklighet i Norden*. I tillegg til NAFO består nettverket av: Enhet for voksenopplæring (EVO) (Trondheim kommune), Fylkesmannen i Vest-Agder, Proffesionshøjskolen UCC (København), Nationellt centrum för svenska som andraspråk (NC)(Stockholms universitet), Universitetet i Gøteborg,

Universitetet i Helsinki, Malmö högskola, Stockholm stad, CIP Universitetet i København, Utdanningsdirektoratet, Center för skolutveckling Göteborg, Jyväskylä universitet, Helsinki stad.

Nettverket videreføres med årlige samlinger (23.-24. mars). I 2015 har det vært nedsatt en arbeidsgruppe, som har søkt SIU om midler til videre samarbeid og fagseminar. Dette er innvilget.

d) Det europeiske nettverket SIRIUS

SIRIUS er et europeisk nettverk som ble etablert i 2012 og gis midler og støttes av EUs Program for Livslang Læring. NAFO og Høgskolen i Østfold deltar i nettverket fra Norge. Andre europeiske land i nettverket er: Belgia, Estonia, Hellas, Italia, Kroatia, Kypros, Latvia, Litauen, Nederland, Portugal, Romania, Storbritannia, Spania, Tyskland, Ungarn og Østerrike. Nettverket ble etablert for å fremme utviklingen av nasjonenes og EUs politikk på området opplæring av minoritetsspråklige barn og unge, og skal være basert på forskning og erfaringer fra praksisfeltet. NAFO har i år deltatt på to samlinger med workshops og faglige innlegg. NAFO ser det som nyttig å få innsikt i andre europeiske lands utdanningspolitikk og pedagogiske praksis på feltet opplæring av språklige minoriteter.

3.2 Senterspesifikke oppgaver

Oppgave
<i>3.2.1.1 Senteret skal gjennomføre tiltak som skal bidra til at det blir bedre kjent og brukt i barnehagesektoren</i>
<i>3.2.1.2 Videreføre utviklingsarbeidet med fleksible opplæringsmodeller</i>
<i>3.2.1.3 Videreutvikle Tema morsmål i samarbeid med Sverige</i>
<i>3.2.1.4 Videreutvikle og forvalte nettressurs om nasjonale minoriteter</i>
<i>3.2.1.5 Videreføre prosjektet Taterfolk – fra barn til voksne</i>
<i>3.2.1.6 Forvalte stipendordningen for minoritetsspråklige lærere</i>
<i>3.2.1.7 Bidra i arbeidet med ny nasjonal strategi for lesing og skriving i barnehage og skole 2015-2019</i>
<i>3.2.1.8 Utføre oppgaver knyttet til det spesialpedagogiske feltet med PP-tjenesten i samarbeid med Statped</i>
<i>3.2.1.9 Bistå universitet og høyskoler i satsingen på Kompetanse for mangfold</i>
<i>3.2.1.10 Utvikle og publisere støttemateriell til valgfagene Innsats for andre og Reiseliv</i>
<i>3.2.1.11 Utvikle kartleggingsprøver på nye språk</i>
<i>3.2.1.12 Bistå direktoratet i arbeid med å utvikle eksempler på godt skole-hjemsamarbeid for sent ankomne elever</i>

Oppgave 3.2.1.1

3.2.1.1 Senteret skal gjennomføre tiltak som skal bidra til at det blir bedre kjent og brukt i barnehagesektoren

Dette er beskrevet under punktene 3.1.1.1 og 3.1.1.2

Oppgave 3.2.1.2

Videreføre utviklingsarbeidet med fleksible opplæringsmodeller

Beskrivelse av aktivitet

NAFO mottok *supplerende oppdragsbrev 02/15* om å iverksette utprøvingen av prosjektet *Fleksibel opplæring*.

- Styringsgruppe for prosjektet er etablert. Styringsgruppa består av Udir, IKT-senteret og NAFO. Det er avholdt ett styringsgruppemøte i 2015
- Fremdriftsplan for 2015 og 2016 er utviklet.
- Avtale med IKT-senteret om teknisk bistand er inngått.
- Plan for tilpasning av teknologisk plattform til målgruppa er utarbeidet.
- NAFO har rekruttert kommuner som ønsker å delta i en utvikling og utprøving, men har enda ikke inngått skriftlige avtaler.
- NAFO har etablert et samarbeid med Matematikksenteret og Naturfagsenteret om gjenbruk og utvikling av læringsressurser som kan brukes i *Fleksibel opplæring*.
- En overordnet pedagogisk modell er valgt ut.
- Valg av aktør for en kartlegging og evaluering i utprøvsperioden.

Senterets vurdering av måloppnåelse og effekter

NAFO har gjort et grundig forarbeid som er nødvendig før en utprøving.

Vesentlige avvik

Prosjektet er 3 måneder forsinket på grunn av arbeid med Skolekassa.no

Det er dermed noe lavere budsjettbruk enn forventet (kr 400 000).

Oppgave 3.2.1.3

Videreutvikle Tema morsmål i samarbeid med Sverige

Beskrivelse av aktivitet

Følgende aktiviteter er gjennomført i arbeidet med Tema Morsmål i 2015:

Markering av morsmålsdagen

NAFO har også i år hatt et prosjekt sammen med Det flerspråklige bibliotek om å inspirere til markering av morsmåldagen; på bibliotek, i barnehager og skoler, på asylmottak, i fengsel osv. Det har resultert i ca. 150 registrerte arrangement rundt om i landet. Det har blitt publisert artikler om morsmålsdagen 2015, både om bakgrunn for dagen og om tips, ideer og eksempler fra praksis til hvordan dagen kan markeres. NAFO har arrangert en markeringen av morsmålsdagen på Litteraturhuset den 20.02. i samarbeid med Det flerspråklig bibliotek, Nasjonalbiblioteket og MultiLing. Første del av dagen for barnehage- og småskolebarn. Andre del av dagen for voksne. NAFO hadde et faglig innlegg på arrangementet på Litteraturhuset. NAFO har besøkt og publisert artikler om hvordan fokusskoler og barnehager markerer morsmålsdagen. NAFO har også deltatt som medredaktør på nettstedet morsmålsdagen.no, sammen med Det flerspråklige bibliotek. Det har blitt utformet en samleside om morsmålsdagen på Tema Morsmål.

Utvikle barnehagesidene

Det har blitt:

- skrevet kontrakter med redaksjonsmedarbeidere som har ansvar for Tema Morsmåls barnehagesider på følgende språk: Arabisk, litauisk, persisk, polsk (i samarbeid med Bergen kommune), somali og tamil. Det er rekruttert en redaksjonsmedarbeider på dari som vil begynne arbeidet i 2016.
- laget veiledninger om hvorfor og hvordan flerspråklige fortellinger, sanger, rim og regler kan benyttes av barnehagens flerspråklige arbeid på de ulike språksidene.
- produsert og publisert lydfiler med fortellinger på norsk, arabisk, persisk, polsk, somali og tamil. Det har blitt produsert lydfiler til informasjonsheftet barn i flerspråklige familier på arabisk, dari, kurdisk og somali. Selve heftet er oversatt til følgende nye språk: Bosnisk, kurdisk kurmanji, islandsk og tigrinja.
- publisert artikler med sanger, rim og regler, bøker og fortellinger på alle Tema Morsmåls språk. Det har også blitt opprettet en samleside med sanger og fortellinger på språk som det ikke finnes egne språksider for.

Samarbeid med kommunene Trondheim, Bergen, Porsgrunn, Sandnes, Larvik og Lillehammer

Kontraktene med Tema Morsmåls samarbeidskommuner har blitt fornyet. Det er gjennomført to referansegruppemøter i løpet av året, et på workshop 5.09.15 og et på den nasjonale Tema Morsmålkonferansen 27.11.15.

NAFO har hatt møter med hver enkelt av skolelederne/kommunerepresentantene og språkredaksjonene om innholdet og utvikling av språksidene, enten pr. telefon eller i de respektive kommunene.

Samarbeid med enkeltpersoner om utvikling av språksider i arabisk, persisk og urdu på Tema Morsmål.

Kontraktene med redaktører til de arabiske og persiske sidene er fornyet. NAFO har hatt jevnlig kontakt og møter med redaksjonene og gitt fortløpende tilbakemeldinger på innhold, pedagogisk og didaktisk utarbeidelse av artikler på språksidene.

Nasjonal og språkvisse konferanser i samarbeid med kommunene og språkredaksjonene.

Det har blitt gjennomført en nasjonal Tema Morsmålkonferanse, som inkluderer språkvisse konferanser på alle Tema Morsmåls språk, unntatt tamil, tyrkisk og urdu. Informasjon om konferansen har blitt spredt gjennom NAFOs og Tema Morsmåls nettverk og samarbeidspartnere. Antall deltagere: 200.

Opplæring og oppfølging av språkredaksjoner på Tema Morsmål for å styrke kvalitetsutvikling av sidene

Det har blitt arrangert to workshops for alle språkredaksjonene. Fokus på workshopene har vært: Innføring i bruk og produksjon av lydfiler integrert i undervisningsopplegg på Tema Morsmål, videreutvikling av nettressursen Flerspråklige verb, utvikling av undervisningsopplegg om nasjonale minoriteter og utvikling av egne sider på Tema Morsmål som presenterer kommuners arbeid med morsmål og tospråklig fagopplæring – i samarbeid med Tema Morsmåls samarbeidskommuner. Redaksjonene har fått opplæring i å lage gode tekster som er tilpasset målgruppene. Undervisningsopplegg og læringsressurser på alle språksider som inkluderer bruk av LEXIN for ungdomstrinnet 8-10 er også videreutviklet. Språkredaksjonene har fått jevnlig tilbakemeldinger på publisert materiale på nettstedet gjennom fysiske møter på workshops og nettmøter med kommunikasjonsverktøyet Adobe Connect.

Videreutvikle samarbeidet mellom Tema Morsmål og Tema Modersmål

Det ble avholdt samarbeids- og planleggingsmøte med Skolverket i Stockholm 11.05.15 (punkt 3.1.5.2).

Utvide antall språksider på Tema Morsmål med ett nytt språk

Det er blitt rekruttert redaksjonsmedarbeidere på spansk og pashto som vil begynne arbeidet i 2016. Det er skrevet kontrakt med en spansk redaktør. Det er også inngått en kommuneavtale med Asker kommune om etablering av en ny redaktør på dari. Begge har fått grunnleggende opplæring i publisering på Tema Morsmål.

Utvikling og videreutvikling av læringsressurser

Nettressursen Flerspråklige verb er lansert og lagt ut på nettet med tilhørende veiledning. Det har blitt produsert 16 nye flerspråklige fortellinger på 4 språk; polsk, somali, arabisk og kurdisk sorani. De vil ferdigstilles og publiseres i begynnelsen av 2016. Nettressursen Matematikkbegreper er utviklet på spansk. Alle heftene, bortsett fra russisk og urdu, har også blitt publisert sammen med nynorsk.

Den flerspråklige fortellingen om «Ansa og Bansa» er produsert som animasjonsfilm og publisert på Tema Morsmål. Redaksjonsmedarbeiderne for barnehagesidene har produsert og publisert lydfiler av fortellinger med tilhørende skrevne dokumenter på arabisk, persisk, polsk og tamil. De har også produsert og publisert lydfiler på norsk til alle fortellingene. En flerspråklig digital barnebok med fortellerstemme, musikk og illustrasjoner er også publisert. Tittelen på boken er "Lille dråpe". Det vil senere kunne produseres lydfiler på flere språk til denne boken.

Flerspråklig naturfagsbok på nett

NAFO er i gang med å produsere en nettressurs, Flerspråklig naturfag. Ressursen er en interaktiv bok på nett med tema fra flere av naturfagets hovedområder. Det er inngått avtaler med forfatter og illustratør, den tekniske løsningen er utviklet av HIOA. Ressursen inneholder lyd og tekst på norsk, arabisk, somali og tigrinja. Bilder og illustrasjoner er interaktive. NAFO er initiativtaker til boken og ansvarlig redaktør. NAFO har samarbeidet med Naturfagssenteret. Boken skal bestå av 12 kapitler, hvorav et kapittel er ferdig publisert i en demoversjon. Demoversjonen er utprøvd av lærere og elever. Flerspråklig naturfag inngår i flere av NAFOs prosjekter og satsingsområder, både under punkt 3.1.2.4 «Strategi for bærekraftig utvikling» og punkt 3.2.1.2 «Videreføre utviklingsarbeidet med fleksible opplæringsmodeller».

Senterets vurdering av måloppnåelse og effekter

Med utgangspunkt i økte treff på nettsiden og flere liker-klikk på facebook, antar NAFO at praksisfeltet har fått økt kjennskap Tema Morsmål. NAFO får jevnlig tilbakemeldinger om at nettsidene inspirerer til flerspråklig arbeid i barnehagen og til tospråklig fagopplæring på skolen. Dette til tross for at tall fra GSI 2015 viser at stadig færre elever får tilbud om morsmålsopplæring og tospråklig fagopplæring på skolen.

Samarbeidsprosjektet med Det flerspråklige bibliotek om morsmålsdagen, den nasjonale Tema Morsmålskonferansen, den nasjonale barnehagekonferansen og NAFOs ulike nettverkssamlinger har vært viktige spredningsarenaer for Tema Morsmålsressurser.

Den nasjonale Tema Morsmålskonferansen har, sammen med de to workshopene NAFO har arrangert for redaksjonene og skoleledere/kommunerepresentanter i 2015, også vært viktige arenaer for å utvikle redaksjonenes kompetanse og til å utvikle nettverk for flerspråklige ansatte i barnehager og skoler. Dette har bidratt til å utvikle kvaliteten på nettsiden, for eksempel ved at redaksjonene i større grad benytter lydfiler i sine artikler. NAFO vurderer i denne sammenhengen LEXIN som en integrert del av innholdet på Tema Morsmåls startside og i artikler på de ulike språksidene. Dette arbeidet har skjedd i dialog med Utdanningsdirektoratet.

Når det gjelder videreutvikling av samarbeidet med Tema Modersmål i Sverige, avventer NAFO som tidligere nevnt i rapporten hva som kommer ut av Skolverkets evaluering av arbeidet med Tema Modersmål.

NAFO anser opprettelsen av nye redaksjoner på spansk og pashto og gjenopprettelse av en redaksjon på dari som viktige ledd i å utvide de flerspråklige ressursene på nettsiden. Det har de siste årene vært en økning i andel spansktalende barn i barnehager og skoler. Behovet for ressurser på dari og pashto har igjen økt, i takt med økningen av nyankomne asylsøkere fra Afghanistan.

Vesentlige avvik (også økonomiske)

Kontraktene med en arabisk redaksjonsmedarbeider og redaktøren for urdusidene ble ikke fornyet på grunn av den økonomiske situasjonen for Tema Morsmål.

Det ble ikke avholdt nasjonal konferanse for tamil p.g.a. at den aktuelle datoen for konferansen falt sammen med en internasjonal sørgedag for tamiler. Det ble ikke arrangert en egen urdu-konferanse p.g.a. at det pr. i dag ikke finnes en egen urduredaksjon. Den tyrkiske konferansen ble avlyst på grunn av få påmeldte.

Det har ikke blitt igangsatt regionale workshops for å øke kompetansen i bruk av undervisningsopplegg på Tema Morsmål. Planen var at Tema Morsmål og redaksjonene på nettsiden skulle arrangere workshops med norsklærere, faglærere og tospråklige lærere med utgangspunkt i NAFOs nettverk. Dette ble ikke gjennomført grunnet langtidssykefravær for Tema Morsmåls prosjektleder.

Lenker til tilleggsdokumentasjon

Nettressursen Flerspråklige verb <http://verb.morsmal.no/>

Veiledninger til flerspråklige fortellinger <http://morsmal.no/flerspraklige-fortellinger-norsk>

Nye lydfiler med flerspråklige fortellinger <http://morsmal.no/flerspraklige-fortellinger-norsk/lydfiler>

Egen side med sanger og fortellinger på ulike språk <http://morsmal.no/om-barnehagen-norsk/sanger-og-fortellinger-pa-ulike-sprak>

Lydfiler til informasjonsheftet Barn i flerspråklige familier <http://morsmal.no/veiledning-til-foreldre/5135-informasjonsheftet-barn-i-flerspraklige-familier>

Egen samleside for morsmålsdagen <http://morsmal.no/morsmalsdagen>

Ansa og Bansa – flerspråklig animasjonsfilm på persisk/norsk, somali/norsk, tamil/norsk og urdu/norsk <http://morsmal.no/flerspraklige-fortellinger-norsk/bildeboker-og-filmer/5530-ansa-og-bansa-en-fortelling-fra-pakistan>

Matematikkbegreper på flere språk <http://morsmal.no/matematikkbegreper-pa-flere-sprak>

Nasjonale Tema Morsmålskonferansen 2015 <http://morsmal.no/6663-presentasjoner-og-innlegg-fra-arets-nasjonale-tema-morsmalskonferanse>

Oppgave 3.2.1.4

Videreutvikle og forvalte nettressurs om nasjonale minoriteter

Beskrivelse av aktivitet

Kontakten med Udir

NAFOs ledelse og prosjektgruppe hadde oppstartsmøte med Udir 4.2. for å etablere en felles forståelse for oppdraget. NAFO la fram framdriftsplan i møte 16.3. og statusrapport 18.6. Det har vært jevnlig møter og e-postutveksling mellom Udir og NAFO om prosjektet.

Samarbeid med eksterne

Kulturrådet har formidlet kontakt med museene.

HL-senteret har hatt flere møter og NAFO har vært i dialog med medarbeidere ved HL-senteret om oppleggene om jødene.

Oslo byarkiv har bidratt med aktuelle kilder, særlig knyttet til romanifolket/tatere, rom og jødene.

Lærere: NAFO har inngått et samarbeid med tre lærere på to ungdomsskoler. Lærerne har gitt innspill til innhold i undervisningsopplegg og prøvd disse ut i sine klasser.

Samarbeid med organisasjonene

Alle organisasjonene: I april ble det sendt informasjon til alle organisasjonene for de nasjonale minoritetene om oppdraget, og at organisasjonene ville bli invitert til møter og samarbeid om oppleggene. (NAFO benytter kontaktliste fra Kommunal- og moderniseringsdepartementet (KMD)).

NAFO informerte organisasjonene om at det skulle lages filmer til undervisningsoppleggene. Organisasjonene sendte forslag på ungdom som ønsket å delta i filmene. Filmer ble produsert høsten 2015 i samarbeid med Snøball Film. Organisasjonene fikk påsynskopi for mulige innspill før publisering.

Det mosaiske trossamfunn: NAFO har hatt møter med leder for det Mosaiske trossamfunn (DMT), og representanter for DMT i Oslo og Trondheim om innholdet i undervisningsoppleggene.

Skogfinner: NAFO har hatt møter og samtaler med organisasjonen for *Skogfinske Interesser* og diskutert oppleggene om skogfinnene og filmoppdrag.

Romanifolket/tatere: NAFO har hatt møter med Taternes Landsforening (TL) og Landsorganisasjonen for romanifolket. Romanifolkets riksforbund var påmeldt, men deltok ikke på møtet. Romanifolkets kystkultur deltok heller ikke på møtet. Alle organisasjonene har sendt innspill til oppleggene og uttalt seg underveis i prosessen.

Kvenene/norskfinnene: NAFO har hatt møte med organisasjonene Norsk-finsk forbund, Kvenlandsforbundet og Norske kveners forbund. NAFO presenterte skisser til opplegg og fikk innspill på videre utvikling av oppleggene. Alle tre organisasjonene syntes dette var et viktig arbeid. Det foreligger referat fra møtet. Det har vært en omfangsrik mailutveksling etter møtet og fram mot ferdigstilling av opplegg. En representant for Kvenlandsforbunde har oversatt deler av kildematerialet.

Rom: NAFO har kontaktet representanter for alle romorganisasjonene og gitt informasjon om undervisningsoppleggene. Det har vært gjennomført tre møter

Oppleggene

NAFO har valgt tre overordnede temaer i undervisningsoppleggene: *identitet, diskriminering og typisk norsk*. Dette er sentrale og mer allmenne temaer for undervisning på ungdomstrinn og videregående opplæring, og kan bidra til at oppleggene vil være relevante og overførbare i andre sammenhenger enn opplæring om nasjonale minoriteter.

Det er produsert fire filmer rundt disse temaene med ungdommer fra de nasjonale minoritetene. Filmene med tilhørende oppgaver skal danne utgangspunkt for refleksjoner i klassen og inngår også som ledd i noen av oppleggene om den enkelte minoriteten. Noen av oppleggene kobler historien til de nasjonale minoritetene til Norges historie, og noen trekker historiske linjer fram mot nåsituasjonen. Filmene med oppgaver handler i hovedsak om nåsituasjonen til de nasjonale minoritetene sett fra de unges synsvinkel.

Det er avtalt med minstemme.no å legge ut opplegg for ungdomstrinn og videregående opplæring for hver av minoritetene. I tillegg er det opprettet en egen url der alt materialet er samlet.

Senterets vurdering av måloppnåelse og effekter

NAFO har gjennom året hatt et tett samarbeid med organisasjonene om innhold i oppleggene. Dette har vært viktig for å ivareta både kvalitet og troverdighet. Bistand fra Oslo byarkiv og HL-senteret har vært viktige bidrag og sikret at innholdet er historisk korrekte. NAFO vurderer at filmene med tilhørende oppgaver danner et godt og motiverende utgangspunkt for oppgavene. Ny URL gir en god mulighet til å samle informasjonstekster, kildemateriale, oppgaver og presentasjoner for både lærer og elev.

Vesentlige avvik (også økonomiske)

Frist for ferdigstilling av undervisningsoppleggene var 31.12. 2015. NAFO har fått utsettelse til 1. mars 2016.

NAFO har ubenyttede midler på budsjettposten for Nasjonale minoriteter. Ubenyttede midler er først og fremst knyttet til teknisk løsning for å utvikle det nye nettstedet. NAFO har selv utviklet det nye nettstedet, og har derfor ikke hatt utgifter til innkjøp av tjenester. NAFO foreslår å benytte noe av de ubenyttede midlene til å arrangere en konferanse for å presentere ressursene som er utviklet.

Lenker til tilleggsdokumentasjon

Filmene: <http://nafo.hioa.no/nye-filmer-ungdom-fra-de-nasjonale-minoritetene/>

Ny URL: <https://blogg.hioa.no/nasjonaleminoriteter>

Oppgave 3.2.1.5

Videreføre prosjektet Taterfolket - fra barn til voksne

Beskrivelse av aktivitet

NAFO kontaktet Høgskolen i Hedmark (HiHm) for å invitere til samarbeid om en videreføring av prosjektet. HiHm var interessert i tematikken, men hadde ikke ledig kapasitet til å delta i et samarbeid med NAFO. NAFO kontaktet deretter Høgskolen i Østfold (HiØ). HiØ mente dette var et område høgskolen hadde liten kunnskap om og ønsket å inngå et samarbeid. Ledelsen ved både grunnskolelærerutdanningen og barnehagelærerutdanningen ble involvert i arbeidet.

HiØ og NAFO utarbeidet i fellesskap en prosjektskisse som ble lagt fram for Udir. I prosjektskissen framgår prosjektorganisering og framdrift i prosjektet. Det er etablert en koordineringsgruppe og en prosjektgruppe i prosjektet. Koordineringsgruppa ivaretar framdrift og utvikling i prosjektet. Prosjektgruppa har til oppgave å bidra med kompetanse og delta i utviklingsaktivitetene etter avtale. Taternes landsforening, HiØ og NAFO er representert i begge gruppene, mens Glomdalsmuseet, Halden historiske samlinger og tidligere prosjektleder ved Dronning Mauds Minne Høgskole er representert i prosjektgruppa.

Senterets vurdering av måloppnåelse og effekter

Forberedelsene til arbeidet på HiØ er godt i gang og konkrete tiltak med studentgrupper er lagt til høsten 2016. NAFO vurderer at HiØ følger godt opp både eksterne samarbeidsparter og samarbeidet internt på høgskolen. Både NAFO og HiØ ser det som viktig at prosjektet kan etableres som et fast tiltak på skolen og også være til inspirasjon for andre høgskoler.

Vesentlige avvik (også økonomiske)

Det var nødvendig å utvide prosjektperioden til høstsemesteret 2016 for å ha mulighet til å involvere flere aktører ved høgskolen og få til et godt forberedt opplegg for studentgrupper. Ut over dette er det ingen vesentlige avvik.

Lenker til tilleggsdokumentasjon

<http://nafo.hioa.no/om-nafo/nafos-prosjekter/taterfolket-fra-barn-til-voksen/>

Oppgave 3.2.1.6

Forvalte stipendordningen for minoritetsspråklige lærere

Beskrivelse av aktivitet

Årlig utlyses stipend til minoritetsspråklige lærere for utdanning som gir formell kompetanse for undervisning i skolen. NAFO forvalter stipendordningen i samarbeid med skoleeierne. Minoritetsspråklige lærere uten formell kompetanse for undervisning i skolen kan innvilges stipend for å gjennomføre utdanning som fører fram til godkjent formell kompetanse for undervisning i skolen. Tilbudet gjelder lærere som underviser på andre morsmål enn norsk, samisk, dansk, svensk, engelsk, fransk og tysk. Stipend kan innvilges for å gjennomføre studier som tilfredsstiller krav til utdanning for personer som skal tilsettes i undervisningsstilling. Dette omfatter for eksempel videreutdanning med sikte på å få godkjent allmennlærer- eller faglærerkompetanse – for eksempel påbygging til en tospråklig bachelorgrad. Stipendordningen omfatter ikke påbygging på allerede godkjent lærerutdanning, bortsett fra BA-graden for faglærer i morsmål – som kan bygges opp til ordinær faglærerutdanning i ulike andre fag enn morsmål eller til grunnskolelærer. Hvert enkelt stipend er på kr 100 000 for 60 studiepoeng eller kr 50 000 for 30 studiepoeng. Stipendet er personlig og i utgangspunktet skattepliktig. Dersom videreutdanningen ikke gjennomføres, skal stipendmidlene tilbakebetales.

Søknad om stipend skal rettes til skoleeier, det vil si kommunen, fylkeskommunen eller privatskoleeier, via skolens ledelse innen 15.mars hvert år. Det er skoleeier som prioriterer og innstiller søkere og sender søknad til NAFO innen 15.april hvert år. Før utgangen av mai, får skoleeierne svar på sine søknader om stipendmidler fra NAFO, og det er skoleeiers plikt å informere sine stipendsøkere om utfallet. Skoleeierne rapporterer i løpet av høstsemesteret for hver stipendmottaker de har fått tilsagn for, og sender deretter faktura på tilsagnsbeløpene, som eventuelt blir justert etter rapporteringen i løpet av høsten til NAFO innen 1.desember.

Pr.31.desember 2015 er det gitt tilsagn for 2015 på en samlet sum på kr. 3.975.000.- til 75 stipendmottakere hos 44 skoleeiere

Pr.31.desember 2015 er det gitt framtidige tilsagn for årene

2016: kr.2.800.000 - til 42 stipendmottakere hos 23 skoleeiere

2017: kr.775.000 - til 12 stipendmottakere hos 11 skoleeiere

Det totale tallet for innrapporterte fullførte utdanninger i perioden 2004 –31.desember 2015 er 412 (hvorav 11 sluttrapporter er kommet inn i løpet av 2015).

Vurdering av måloppnåelse og effekter

Resultatkravet i årsplanen var at stipendene er tildelt i tråd med føringene for stipendordningen. I 2015 falt alle som søkte om stipend inn under ordningen, og alle søkere som var innstilt av skoleeierne fikk tilsagn om stipendmidler. Gjennom året skjedde som vanlig stadige justeringer av tilsagnene, fordi flere av stipendtakerne ikke kom inn på planlagte studier eller endret studieprogresjon.

Etter NAFOs vurdering virker stipendordningen godt for både målgruppen og skoleverket. De minoritetsspråklige lærerne får formalkompetanse, som gir dem muligheter for faste ansettelse i undervisningsstilling, og skoleverket får større tilgang til lærere med formell kompetanse som behersker flere språk. Ordningen bidrar derfor til å styrke skolens forutsetninger for å gi tilpasset opplæring til elever som ikke behersker norsk.

Gjennom de 12 årene ordningen har eksistert, har et årsgjennomsnitt på 34.3 minoritetsspråklige lærere skaffet seg formalkompetanse for undervisningsstilling. NAFO vurderer dette som svært positivt.

Vesentlige avvik

Det er ingen avvik i forhold til retningslinjene og økonomien for ordningen.

Lenker til tilleggsdokumentasjon

<http://nafo.hioa.no/fag/stipend/>

Oppgave 3.2.1.7

Bidra i arbeidet med ny nasjonal strategi for lesing og skriving 2015-2019

Beskrivelse av aktivitet

Den 16.12.2015 deltok NAFO med 4 rådgivere på arbeidsseminar i regi av Lesesenteret sammen med andre nasjonale sentre. NAFO formidlet innholdet i NAFOs arbeid med nettressursen "Veier til språk" og hva senteret kan bidra med i arbeidet med Språkløyper. NAFO kan bistå Lesesenteret med å kommentere eksisterende tekster og skrive artikler som kan publiseres i ressursen.

Senterets vurdering av måloppnåelse og effekter

NAFO avventer videre forespørsel fra Lesesenteret, og har mye å bidra med både av ressurser som er ferdige og underutvikling.

Oppgave 3.2.1.8

Utføre oppgaver knyttet til det spesialpedagogiske feltet med PP-tjenesten i samarbeid med Statped

Beskrivelse av aktivitet

NAFO har også i 2015, deltatt på møter for å planlegge presentasjoner og innlegg på en såkalt SEVU-PPT konferanse for ca 200 PP-ledere (Strategi for etter- og videreutdanning i PPT 2013 – 2018.) Leder og en medarbeider fra NAFO presenterte Temaet 16.10. Presentasjonen, forelesningen ble tatt opp på video. De ligger nå på Statpeds og NAFOs hjemmesider.

NAFO har opprettholdt lenken til en side for PPT på sin hjemmeside, der det står en liste over veilednings- og kartleggingsmateriell beregnet på flerspråklige barn, unge og voksne. Når det gjelder notatet til Udir der det er spesifisert behov for ytterligere materiell, skisserte NAFO der et samarbeid med andre institusjoner for å lage materiell tilpasset flerspråklige barn og unge. Her avventer NAFO et eventuelt oppdrag.

Når det gjelder kurs for PPT, se kompetansehevings-, samarbeids- og implementeringskurs under implementering verktøyet FLORO, punkt 3.2.6.

Senterets vurdering av måloppnåelse og effekter

Når det gjelder årets samarbeid, var innlegget på SEVU- PPT vellykket i den forstand at evalueringene ga positive tilbakemeldinger på alle punkter, og det har vært positive kommentarer til videoene som er lagt ut. Flere kontorer og instanser har tatt kontakt med NAFO i ettertid.

Lenker til tilleggsdokumentasjon

<http://nafo.hioa.no/fag/ppt/>

<http://nafo.hioa.no/fag/ppt/materiell/>

<http://nafo.hioa.no/fag/ppt/ressurser-for-ppt>

Oppgave 3.2.1.9

Bistå universitet og høyskoler i satsingen på Kompetanse for mangfold

Beskrivelse av aktivitet

NAFO har hatt innlegg med informasjon om NAFO på samlinger for deltakere i Kompetanse for mangfold i Hedmark, Vestfold, Finnmark, Buskerud, Nordland og Rogaland. I tillegg var deltakere i Kompetanse for mangfold i Oppland invitert til NAFOs nettverkssamling i fylket. Det ble gitt informasjon om NAFO og fokusvirksomhetene presenterte sitt arbeid på det flerspråklige og flerkulturelle feltet. NAFO har deltatt på møte for UH og FM i de fem fylkene som skal starte satsingen i 2017. NAFO holdt innlegg om den språklige utfordringen på møtet, som var i regi av Utdanningsdirektoratet. NAFO har bidratt med innlegg om Tema Morsmål - flerspråklige nettressurser for barnehagen og barnehagelærerutdanningen på Høgskolen i Oslo og Akershus. NAFO deltok våren 2015 på Kompetanse for mangfold -konferanse om forskning, utdanning og utvikling. NAFOs deltakere hadde i oppgave å kommentere den pågående forskningen innen feltet.

Senterets vurdering av måloppnåelse og effekter:

NAFOs rolle i denne satsingen er å bistå UH sektoren. NAFO har god kontakt med UH-sektoren både gjennom denne satsingen og ellers i det pågående arbeidet i hele landet. En positiv effekt av deltakelse i satsingen er at NAFO stadig videreutvikler kontakt og samarbeidet med UH-sektoren.

NAFO er opptatt av at satsingen Kompetanse for mangfold og gode resultater bringes videre til kommuner som ikke deltar i satsingen. Etter at satsingen er over vil det være behov for at arbeidet implementeres i kommunene og spres til andre kommuner. NAFO har nettverk som kan være viktige samarbeidspartnere i et slik arbeid.

Vesentlige avvik

Ingen vesentlige avvik.

Lenker til tilleggsinformasjon

<http://nafo.hioa.no/mye-godt-arbeid-i-kompetanse-for-mangfold/>

Oppgave 3.2.1.10

Utvikle og publisere støttemateriell til valgfagene Innsats for andre og Reiseliv

Beskrivelse av aktivitet

Det er utviklet nye valgfag innenfor områdene

Innsats for andre, reiseliv og levende kulturarv (totalt 9 nye opplegg). I tillegg er allerede eksisterende opplegg revidert og nettsiden hvor valgfagene presenteres er fornyet.

Senterets vurdering av måloppnåelse og effekter

Oppleggene er tilpasset elever med ulike behov og har en flerkulturell profil. NAFO er opptatt av at lærere benytter seg av de språklige og kulturelle ressursene som finnes i elevgruppene. I undervisningsoppleggene som er utviklet er det lagt opp til å ta i bruk det språklige mangfoldet som finnes på skolen. Elevgruppa representerer elever med ulik bakgrunn og oppleggene bygger på at alle elever skal få ta i bruk sine ressurser og ha muligheter til å delta aktivt . I materialet finnes flere eksempler på bruk av digitale ressurser og verktøy i undervisningen.

Ressurser innen området, valgfag, foreligger. Ressursene har ivaretatt behovet til elever med særskilte behov og faglig høyt presterende elever.

Lenker til tilleggsdokumentasjon

<http://nafo.hioa.no/grunnskole/undervisningsopplegg/valgfag/>

Oppgave 3.2.1.11

Utvikle kartleggingsprøver på nye språk

Beskrivelse av aktivitet

Det dreier seg om to verktøy: A) Leseprøver, *Kartlegging av leseferdighet* på forskjellige morsmål. B) Kognitive, leserelaterte prøver som brukes til utredning, kalt *FLORO*.

Ad A) Leseprøvene fikk felles og forbedret utforming, våren 2014. Tilgangen styres fra NAFO og det er flere henvendelser per uke. Per desember hadde 368 personer bedt om tilgang til prøvene på 15 morsmål. Det er nå 300 aktive brukere. Det blir gitt informasjon om leseprøvene på kompetansehevings- samarbeids- og implementeringskurs for PPT, spesialpedagoger og tospråklige lærere. Filer for leseprøver på tigrinja og litauisk skal komme på nettet i løpet av våren 2016.

Ad B) Hefter og lydfiler for instruksjoner og oppgaver på kurdisk sorani, ble ferdigstilt i august, 2015.

Lydfiler for FLORO ligger på nettet med egen, ikke søkbar adresse takket være bistand fra AV-avdelingen på HiOA.

Når det gjelder tilgangen til FLORO er den begrenset til dem som deltar eller har deltatt på kurs og har fått kursbevis. En kombinerer implementeringen ved også å gi kompetanseheving for førstelinjetjenesten. I kursene er det lagt vekt på å få deltakere som er potensielle samarbeidspartnere.

Etter avslutning av kompetansehevingskurs i Bergen 4 ganger i løpet av våren 2015, med 44 deltakere, ble 36 kvalifiserte tospråklige lærere gitt kursbevis, mens 4 av 12 påmeldte fra PPT fikk det samme. I vårsemesteret ble det i tillegg gitt et todelt kurs til Fylkeskommunen i Sør-Trøndelag som resulterte i at alle de 15 PP-rådgiverne og fagpersonene som ønsket å få innføring i FLORO, også fikk kursbevis. Til sammen deltok 31 i Sør-Trøndelag. Det ble holdt oppfrisknings- og innføringskurs i Sandnes, høsten 2016, som resulterte i 19 kvalifiserte tospråklige lærere. I Tromsø ble det gitt kurs for både tospråklige lærere og PPT og her er det foreløpig gitt kursbevis til 7 av 11 tospråklige lærere og alle 14 fra PPT. Ca 40 påmeldte fra PPT, spesialpedagoger og noen tospråklige lærere i Midtre Gauldal fikk et kort kurs høsten 2015 som resulterte i at ca 20 stk fra førstelinjetjenesten fikk kursbevis. Evalueringene er gjennomgående riktig gode. De aller fleste er tilfredse med kursene, og mange har i tillegg skrevet at de har satt stor pris på denne kompetansehevingen og innføringen i FLORO. Dette gjaldt ikke minst når arbeidskravet ble levert inn underveis og kursholder kunne gi tilbakemelding og veiledning underveis.

Senterets vurdering av måloppnåelse og effekter

Utvikling av prøver: Det er utviklet to leseprøver til som snart er på nettet. FLORO på kurdisk sorani er også ferdigstilt. Alle disse bør prøves mer ut. En delprøve som skal supplere FLORO, en såkalt Kent-Rosanoff-prøve er utviklet på engelsk og tilpasset arabisk, er oversatt til somali, russisk og spansk, men ikke prøvd ut i ønsket grad. Dette skyldes ressursituasjonen på

NAFO. FLORO er prøvd ut/pilotert på vietnamesisk, litauisk, russisk, bosnisk og spansk. Det er ønskelig med mer utprøving av FLORO på kurdisk sorani og tigrinja. Det er et mål at leseprøvene skal utvikles, sikres for, og implementeres i et systematisk kartleggingsarbeid i skolene. Ved semesterslutt 2015 var det 300 aktive brukere. Det kommer færre henvendelser fra svenske brukere fordi de svenske prøvene som er utarbeidet i samforstand med NAFO stadig utvikles på flere språk.

Implementeringen av FLORO går ikke så raskt fordi bruken krever kursbevis. Etter enda en forelesning fra NAFOs side for SEVU-PPT (Statped), er det kommet flere henvendelser med ønsker om kurs fra PPT. I 2016 blir det gitt kurs i Bodø for både tospråklige lærere og PPT, Fylkeskommunen, mens det blir gitt et kort kurs for PPT i Hedmark Sør. Påmeldte deltakere er henholdsvis 44 og 48.

Vesentlige avvik (også økonomiske)

Ingen vesentlige

Lenker til tilleggsdokumentasjon

<http://nafo.hioa.no/grunnskole/kartleggingsverktoy/>

<http://nafo.hioa.no/grunnskole/kartleggingsverktoy/kartleggingsprover-pa-morsmal/>

<http://nafo.hioa.no/fag/ppt/>

<http://nafo.hioa.no/fag/ppt/floro/>

Oppgave 3.2.1.12

Bistå direktoratet i arbeid med å utvikle eksempler på godt skole-hjemsamarbeid for sent ankomne elever

Beskrivelse av aktivitet

Høsten 2015 fikk NAFO et supplerende oppdragsbrev fra Udir *Hjem-skole-samarbeid i eksempelsamlingen for innføringstilbud*, datert 29.06.2015. Oppdragsbrevet gikk ut på å revidere eksempelsamlingen for innføringstilbud og inkludere eksempler på hjem-skolesamarbeid i eksempelsamlingen for nyankomne elever. NAFO utarbeidet tekster med eksempler og oversendte Udir.

Senterets vurdering av måloppnåelse og effekter

NAFO oversendte endelig tekst til Udir innen fristen 1.10.2015, og mottok positiv tilbakemelding fra Udir på at oppdraget var godt utført.

3.3 Andre oppdrag fra Utdanningsdirektoratet (hvis relevant)

Oppgave 3.3.1.1

Supplerende oppdragsbrev om revisjon av veiledning om innføringstilbud

NAFO mottok supplerende oppdragsbrev *Hjem-skole-samarbeid i eksempelsamlingen for innføringstilbud*, datert 29.06.2015
Se punkt 3.2.1.12

3.4 Oppdrag fra andre oppdragsgivere som er utført i 2015 av senteret

Senteret har ingen oppdrag fra andre oppdragsgivere.

4. Styring og kontroll i virksomheten

NAFO er, som nevnt innledningsvis, underlagt styringen ved Høgskolen i Oslo og Akershus hva gjelder administrative spørsmål og den daglige drift av senteret. HiOA har arbeidsgiveransvaret for de ansatte ved senteret, og de ansatte ivaretas av velferdsordninger, administrativ støtte og bistand fra bl. annet IT-avdeling og HR-avdeling. HR-avdelingen bistår i ansettelsesprosesser og økonomiavdelingen bistår med ekspertise i budsjettarbeid og -rapportering.

I faglige spørsmål forholder NAFO seg til Utdanningsdirektoratet, som gir oppdragsbrev, følger opp gjennomføringen av oppdragsbrevene og ellers godkjenner planer og budsjett. Udir bestemmer og overfører økonomiske rammer. NAFOs aktivitet styres gjennom oppdrag og budsjett, i henhold til Udirs ønsker om hva senteret skal arbeide med.

Senterleder vurderer styring og kontroll av senteret som godt ivaretatt, både av gode rutiner for oppfølging av senteret ved HiOA, og gjennom tett oppfølging både gjennom møter og rapportering til Utdanningsdirektoratet.

Oppnåelse av fastsatte mål og resultatkrav

I oppdragsbrev og årsplaner (godkjent av Udir) gis fastsatte mål med forventede resultater. Ved NAFO følges oppdragsbrevet og årsplanene tett opp gjennom året av leder og de ansatte som har fått de ulike arbeidsoppdragene. Dette gir muligheter til

å endre tiltak for å sikre bedre måloppnåelse og for å sette inn ekstra tiltak om nødvendig. Som beskrevet under kapittel 3 i denne rapporten kan NAFO vise til høy grad av mål- og resultatoppnåelse.

Er ressursbruken effektiv

En stor del av NAFOs budsjett går til ansattes lønninger. Det kan dermed sies at NAFOs viktigste ressurs er de menneskelige. NAFO har gjennom hele sin virksomhetsperiode lagt stor vekt på høy og bred kompetanse blant de ansatte. For på best mulig måte å løse samfunnsmessige oppgaver gitt i mandat og oppdrag, har senteret målrettet gått inn for å ansette personer med erfaringsmessig bakgrunn fra hele opplæringsfeltet: barnehage, grunnskole, videregående opplæring, voksenopplæring, UH-sektoren og PPT. De ansatte har arbeidserfaring som lærere, ledere, veiledere, rådgivere og fra forvaltningen i barnehage- og skolesektoren. Likeledes er den teoretiske og formelle kompetansen til de ansatte vektlagt, og favner fagområdene senteret berører i sitt samfunnsoppdrag. Alle ansatte har minimum masternivå innenfor fagområdene migrasjonspedagogikk, flerkulturell pedagogikk, norsk som andrespråk, norsk og nordisk, spesialpedagogikk, psykologi for å nevne de viktigste.

Gjennom bred og høy kompetanse sikres det at de ansatte har forståelse for gitte arbeidsoppgaver og at disse løses med forståelse og høy grad av effektivitet. Gjennom organisering av grupper som samarbeider om måloppnåelse innenfor ulike oppdrag, sikres også kvalitet gjennom felles løsningsorientering, stadig evaluering og et godt, felles lærings- og utviklingsmiljø. Det legges framdrift- og milepælsplaner for alle prosjekter og oppdrag, og det rapporteres til leder på måloppnåelse og eventuelle avvik i fastsatte møter. Alle leverer skriftlige rapporter en gang per halvår på fordelte arbeidsoppgaver.

Noen oppdrag og tjenester kjøper NAFO av eksterne samarbeidspartnere. Dette dreier seg om oppgaver NAFO selv ikke kan løse eller oppgaver NAFO kjøper for å overholde frister gitt av Udir. Eksempler kan være oversettelse av læringsressurser til ulike språk, illustrasjoner til flerspråklige fortellinger, språkredaksjoner til nettstedet Tema Morsmål, animasjon av flerspråklige eventyr, tekniske løsninger til publisering av læringsressurser, for å nevne noen. Regler gitt av HiOA for anskaffelse og kjøp av tjenester følges, og gjennom dette sikres både anskaffelse av best kvalitet og best pris. Ledelsen og kontormedarbeider deltar på jevnlige møter i innkjøpsforum ved HiOA, og holdes oppdatert på lovverk, regelverk og rutiner for innkjøp.

Overholdes lover og regler

Ved ansettelser informeres det om hvilke offentlige lover og regler den ansatte er underlagt: Arbeidsavtale og tilsetningsforhold i forhold til *Tjenestemannsloven*, taushetserklæring i henhold til *Forvaltningsloven (§13)*, videre gjelder *Arbeidsmiljøloven*, *Offentlighetsloven* og *Ferieloven* for å nevne de mest sentrale. De ansatte omfattes også av *Universitets- og høyskoleloven (spes. Kap.11)*. De ansatte ved NAFO følges opp tett av leder og det er utarbeidet rutiner for

oppfølgingsamtaler og medarbeidersamtaler. I jevnlige personalmøter sikres blant annet at det informeres om lover og regelverk og at disse etterfølges. Ulike avdelinger og ansatte ved HiOA bistår i dette informasjonsarbeidet.

HiOA benytter kontorsystemer som Public 360 (arkiv), Basware (innkjøp og anskaffelser), Sap (arbeidstid, lønn, reise- og utgiftrefusjon). Disse systemene er alle ansatte underlagt, og de sikrer innsyn og at regler og lover gjennomføres og dokumenteres.

Relevant og pålitelig resultat- og regnskapsinformasjon

Som nevnt i det foregående bistår økonomiavdelingen ved HiOA i budsjettarbeid og rapportering. Å være en del av Høhskolen i Oslo og Akershus innebærer en stor grad av innsyn og kontroll i både økonomiske og innholdsmessige sider. Informasjonen om pålitelighet i forhold til regnskap må sies å være stor. Resultatinformasjon om hva midler og ressurser brukes til ivaretas i tett kontakt med oppdragsgiver, Utdanningsdirektoratet, gjennom dialogmøter, møter rundt oppdrag, felles møter med nasjonale sentre og ikke minst gjennom rapportering.

Avdekkes vesentlig styringssvikt, feil og mangler

Styring av NAFO og styring av NAFOs ulike oppdrag diskuteres og tas opp med oppdragsgiver, Udir, i årlige dialogstyringsmøter, og utenom disse ved eventuelle behov for dette. I 2015 er det ikke avdekket styringssvikt, feil eller mangler i NAFOs drift.

Internkontrollen

Den økonomiske internkontrollen ivaretas bl. annet av HiOAs økonomiavdeling, som har en økonomikonsulent med særskilt ansvar for føring, kontroll og rapportering på NAFOs budsjett. NAFOs leder har et godt samarbeid og har jevnlige møter med økonomiavdelingen om budsjett og senterets økonomi i henhold til planer og gjennomføring av oppdrag gitt i oppdragsbrev av Udir. Det rapporteres på økonomi tertialvis fra økonomiavdelingen ved HiOA til Udir.

Nå det gjelder kontroll med ansattes utførelse av gitte oppgaver, sikres dette gjennom samarbeid, møter med leder om arbeidsoppgaver og løsning av disse, samt oppfølgingsmøter med Udir om gjennomføring av ulike oppdrag. NAFO gjennomfører faste personalmøter hver 14 dag, der alle medarbeidere deltar, og der det gis informasjon om og diskuteres gjennomføring av aktiviteter, oppdrag og ansvarsområder. Dokumentasjon fra møtene finnes i godkjente referat.

De ansattes arbeidsmiljø både psykososialt og når det gjelder fysiske rammer, ivaretas gjennom jevnlige vernerunder med leder og verneombud (ved NAFO), som igjen rapporterer tilstand til hovedverneombud ved HiOA. Det finnes skriftlig dokumentasjon på alle vernerunder.

5. Vurdering av fremtidsutsikter

Framtidige mål

NAFO skal bidra til at den nasjonale utdanningspolitikken blir iverksatt og gjennomført, og ha et spesielt fokus på økt kvalitet i opplæringstilbudet til minoritetsspråklige barn, unge og voksne. Behovet for å arbeide med kompetanseheving av ansatte i skoler og barnehager, utvikling av pedagogiske modeller og læringsressurser som kan bidra til differensiering og tilpasset opplæring, vil ganske sikkert ikke bli mindre i årene som kommer. Den økonomiske krisen i Europa og EØS-avtaler med mulighet til arbeidsinnvandring mellom land i Europa, kriger og andre katastrofer ellers i verden, gjør at både arbeidsinnvandrere, asylsøkere og flyktninger i stadig økende omfang søker arbeid, opphold og familiegjenforening i Norge. Det siste årets tilstrømming av asylsøkere har skapt en situasjon som er uten sidestykke. Mange tusen barn og unge har behov for (og rett til) et tilrettelagt og tilpasset opplæringstilbud. Vi ser at mange kommuner ikke makter dette. Arbeidet med Skolekassa og andre digitale læringsressurser bidrar til at mange barn og unge får et bedre og mer tilpasset opplæringstilbud. NAFO ser et behov for å videreutvikle og videreføre arbeidet med disse ressursene.

Mange av de nyankomne barna og ungdommene kommer alene (ofte med mangelfull eller ingen skolebakgrunn), og mange kommer fra krigs- og katastrofeområder og kan ha traumer og psykososiale problemer. Vi ser også at flere ungdommer kommer på familiegjenforening (ofte med lang skolebakgrunn fra europeiske land). I tillegg har mange barn og unge med minoritetsbakgrunn som er oppvokst i Norge også behov for tilrettelagt og tilpasset opplæring. For å kunne ivareta og drive opplæring av disse sammensatte barne- og elevgruppene i barnehager og skoler, må det arbeides systematisk med kompetanseheving av lærere innenfor områdene: *traumer og psykososiale problemer, holdningsskapende og antirasistisk arbeid, språkutvikling og språkopplæring, kartlegging av språklige ferdigheter hos minoritetsspråklige barn og elever og norsk som andrespråk* for å nevne noen. Det vil også være behov for å øke kompetansen i skjæringsfeltet *spesialpedagogikk-migrasjonspedagogikk*. NAFO ser et økende behov for å utvikle kartleggingsmateriell spesielt tilrettelagt for minoritetsspråklige elever. Kartleggingskompetanse vil det fortsatt være behov for å utvikle i alle fylker. NAFO ser det som naturlig å være sentral i utviklingen av kompetanse på områdene nevnt ovenfor. Dette arbeidet bør skje i tett samarbeide med Statped, UH-sektoren og de andre nasjonale sentrene.

Framtidige prioriteringer

Innhold i satsingsområder og prosjekter

Holdningsskapende arbeid

Undersøkelser og forskning viser at mange elever med minoritetsspråklig bakgrunn føler seg utenfor og lite inkludert i fellesaktiviteter og de får i liten grad anerkjennelse for kulturell og språklig kompetanse. Dette kan bidra til at minoriteter

både identifiserer seg utenfor fellesskapet og blir identifisert av andre medelever som noen som tilhører en annen gruppe (Honneth 2008, Engen 2003). NAFO ser et behov for at det settes fokus på et mer systematisk arbeid med elevers læringsmiljø, inkluderende aktiviteter og praksis, hvordan bidra til sosialisering i mangfoldige klasserom og skoler. Videre ser NAFO et behov for å utvikle språkutviklende arbeidsmåter. En av dem er *sjangerpedagogikk*, en metode som handler om å gi alle elever tilgang til fagspråk og det akademiske språket som kreves i skolen. Det er en opplæring som tydeliggjør fagspråk og tekststrukturer for at elevene lettere skal kunne lese, forstå og selv skrive ulike teksttyper. I Sverige har mange skoler, spesielt skoler med mange flerspråklige elever, de siste ti årene jobbet «språkutvecklande» med svært gode resultater. Sjangerpedagogikk har vist seg å være bra for alle elever, og spesielt for andrespråkselever. NAFO ønsker å utvikle læringsressurser som kan bidra til å implementere språkutviklende arbeidsmåter i Norge.

Forhold i og utenfor virksomheten som kan innvirke på virksomhetens evne til å løse pålagte oppgaver

Samarbeid med UH-sektoren

NAFO har i 2015 utviklet et stadig tettere samarbeid med UH-sektoren, både gjennom de fylkesvise nettverkene og gjennom nasjonale satsinger og ulike prosjekter. NAFO ser et behov for at kompetansen i lærerutdanningene heves i forhold til opplæring av minoritetsspråklige elever og flerkulturell pedagogikk (og områdene nevnt ovenfor). Det er viktig at kunnskapen om flerspråklig opplæring i mangfoldige elevgrupper videreformidles til dagens lærerstudenter og ruster dem for dagens og framtidens skole. NAFO ønsker at det gis muligheter til tettere samarbeid med lærerutdanningene. NAFO opplever at det er ønske om samarbeide med NAFO fra mange lærerutdanninger, men at det er behov for ressurser til lærerutdanningene, for at de skal kunne delta felles samarbeidsprosjekter med NAFO (og andre nasjonale sentre).

Behov for samarbeid om tekniske løsninger

Det er et økende behov for å utvikle stadig flere digitale læringsressurser. NAFO er i gang med dette og opplever at for å få til spesielt innovativt arbeid, fordrer samarbeid med fagmiljøer om kjøp av tjenester hos andre som kan utvikle og bistå med tekniske løsninger. NAFO har gjennom prosjektet *Fleksibel opplæring* allerede et samarbeid med IKT-senteret. Under utvikling av portalen *Skolekassa* har samarbeidet med IT-avdelingen og Medieseksjonen ved Høgskolen i Oslo og Akershus vært helt avgjørende for det gode resultatet. NAFO ser det som helt nødvendig at det gis midler til å kunne fortsette dette samarbeidet.

6. Årsregnskapet

Kommentarer til regnskapet

Fra oppstarten av NAFO i 2004 har NAFO hatt med seg et overskudd på grunntildelingen. Dette kan forklares med at det for 2004 ble beregnet lønnsmidler for hele året, mens NAFO først startet med full bemanning (den gangen 8 ansatte) 1.08.2004. NAFO hadde høy aktivitet i 2014 og benyttet en del av overskuddet til lønnsmidler og løsning av oppgaver i oppdragsbrevet. Dette arbeidet har blitt videreført i 2015, og NAFO har bygd ned ubenyttede midler på grunntildelingen i tråd med krav fra Udir.

Den ekstra tildelingen på kr 1 mill til PPT, er både benyttet til kursing av PPT-personale og tospråklige lærere i bruk av kartleggingsverktøy, og til utvikling av leseprøver på flere språk. Dette arbeidet vil fortsette i 2016 i det omfang det gis rammer til.

NAFO har gitt tilsagn til kommunene på stipendordningen for 2015 på 3 975 000. For perioden 2016 – 2017 er det gitt framtidige tilsagn på til sammen 3 575 000. I 2015 har det vært en nedgang i utbetaling av stipend fra 2014 på kr 2 145 000.

På Tema morsmål har NAFO i 2015 brukt en stor del av ubenyttede midler, både til utvikling av undervisningsopplegg med språkredaksjonene, og til utvikling av ressurser for øvrig og nettstedet. Det er skrevet kontrakter for 2016 med ytterligere to redaksjoner, og ubenyttede midler for 2015 vil gå til dette, samarbeidet med de andre redaksjonene og arbeidet med Tema morsmål på NAFO.

Ubenyttede midler på avsluttede prosjekter *Språkløftet*, *Asylsøkere* og *Komp2språk*, er i samråd med Udir overført til prosjektet *Fleksibel opplæring*. NAFO mottok høsten 2015 et supplerende oppdragsbrev med ytterligere 6,5 mill til dette prosjektet, som skal gå ut 2017. Midlene på denne budsjettposten er bundet til aktivitet i 2016 og 2017.

Ubenyttede midler på posten *Barnehageressurser* skyldes i stor grad at utgiftene til den nasjonale barnehagekonferansen 2015 ble lave. Dette fordi NAFO hadde få utgifter til honorar (hadde forelesninger selv, samt bidrag fra andre sentre) og ingen utgifter til lokaler og teknisk konferansestøtte (går av overhead til HiOA). NAFO har pågående arbeid om nettressurser som planlegges tatt fra UB, samt at deler av lønnsmidler til medarbeider vurderes tatt fra denne posten.

16.02.2016
Sigrun Aamodt
Senterleder

6. Årsregnskapet 2015

Oppgave/ Prosjekt	IB 2015	Tildeling 2015	Supl. tildeling 2015	Andre inntekter /eksterne inntekter	Til disp. 2015	Budsjett 2015	Omdisp. 2015	Forbruk/ regnskap per 31.12.2015	UB 31.12.2015	Merknader
Grunntildeling 2015, heri er inkludert de midler som gjelder PPT	-4 548	-8 456			-13 004	11 389		11 413	-1 590	Forbruk 2015 i tråd med budsjett
PPT (fra post 50)										se linje over, er inkludert her. NAFO fikk 1 mill til dette i 2015
FYR (fra post 50)										ikke aktuelt for NAFO
SUM Grunntildeling	-4 548	-8 456	-	-	-13 004	11 389	-	11 413	-1 590	
Særskilte oppdrag 2016										
Språkløftet	-127	-			-127	-		-	-127	UB skal omdisp. til P214008 fleksibel oppl.
Stipendordning	-4 057	-1 500			-5 557	5 557		4 341	-1 217	Det er gitt stipendtilsagn for 2016-2018 som utgjør 3,5 mill kr
Tater (nasjonale minoriteter)	-1 077	-1 000			-2 077	2 077		1 141	-936	Lavere utgifter enn budsjettet pga flere oppgaver er løst internt i stedet for kjøp eksternt.
Asylsøkere	-162	-			-162	-		-	-162	UB skal omdisp. til P214008 fleksibel oppl.
Tema morsmål	-2 903	-2 500			-5 403	4 745		3 819	-1 583	Noe redusert forbruk 2015 pga trenger noe mer midler i 2016 til redaksjoner
Komp2språk	-2 005	-			-2 005	-		-	-2 005	UB skal omdisp. til P214008 fleksibel oppl.
Fleksibel opplæring	-748	-6 500			-7 248	1 000		604	-6 644	Fått stor tildeling i 2015. Dertil skal overføres balansemidler fra 3 avsluttede prosjektene, til sammen 2,294 mill kr. Bare litt er brukt i 2015, mesteparten skal brukes i 2016 og 2017 og er bundet til dette. Sum overført til 2016 er 8,938.
Barnehage-ressurser	-754	-250			-1 004	1 004		145	-860	Lavere utgifter enn budsjettet pga holdt konferansen på HIOA derfor ingen lokalleie
SUM særskilte oppdrag 2016	-11 834	-11 750	-	-	-23 584	14 384	-	10 050	-13 534	
SUM NAFO 2015	-16 382	-20 206	-	-	-36 588	25 773	-	21 463	-15 124	Merk at 8,938 mill kr av dette er bundet tilplanlagt aktivitet 2016-2017 på prosjektet fleksibel opplæring. UB ekskl dette prosjektet utgjør 6,2 mill kr
Eksternt finansierte oppdrag										ikke aktuelt for NAFO

Påteging av økonomiansvarlig ved vertsinstitusjonen:

Idun Thorvaldsen

Fungerende økonomidirektør Høgskolen i Oslo og Akershus

Vedlegg

Vedleggene sendes separat i samme mail som rapporten

- *Vedlegg 1: Besøksstatistikk for NAFOs nettsider*
- *Vedlegg 2: Oversikt over forskningsrelaterte virksomhet og innspill om behov for ny kunnskap*